

democraat

POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

EERSTE CONGRES-DEMOCRAAT D'66

DE PARTIJ VOORZITTER

GRONDSLAGEN D'66

Jan Glastra van Loon

D'66 hecht grote betekenis aan een zorgvuldig gebruik van woorden. Woorden moeten verduidelijken, niet ver sluieren, een koers aangeven maar ons niet op sleeptouw nemen, iets vastleggen maar ons niet tot hun gevangenen maken. Daarom hebben wij een beleidsprogramma waar regelmatig aan moet worden verder gewerkt en niet een verlanglijst die alleen maar vóór de verkiezingen wordt opgesteld en uitgedragen, maar daarna snel wordt vergeten.

Het komende voorjaarscongres biedt een gelegenheid om ons gezamenlijk over een belangrijk onderdeel van ons programma te buigen en uit te spreken. Aan de orde zijn de grondslagen van waaruit wij als partij politiek bedrijven.

Die grondslagen zijn voor D'66 geen dogma's: geen onaanastbare waarheden of absolute beginselen waaraan wij ons gehoorzaam onderwerpen. Het zijn veeleer uitgangspunten waarop wij kunnen worden aangesproken maar die wij ook zelf telkens kritisch op hun betekenis, hun praktische consequenties onderzoeken. Een beroep op zo' uitgangspunt kan dan ook niemand ontslaan van een persoonlijke, individuele verantwoordelijkheid voor de concrete uitwerking die hij eraan geeft in zijn handelen en besluiten.

Onze grondslagen geven ook aan, waarop wij ons als leden van een politieke partij verenigen. Zij dienen als een

kompas met behulp waarvan we een koers uitzetten die ook zonder voortdurend contact en overleg door ieder afzonderlijk moet kunnen worden teruggevonden, zodat gemeenschappelijk handelen mogelijk is en we weten wat we aan elkaar hebben. Ook daarbij gaat het dus niet om de woorden als zodanig en op zichzelf, maar om de functie die zij vervullen. Het gaat er niet om, dat wij allen min of meer plechtig dezelfde zinnen uitspreken; het gaat erom, dat de woorden aangeven waar wij gezamenlijk in de politiek heen willen.

Die, niet alleen voor ons als leden, maar ook voor de kiezers zo nodige en gewenste duidelijkheid kan echter niet worden verkregen met woorden alléén, maar alleen met woorden die in een ruimer praktisch politiek verband worden geplaatst: het verband van de maatschappij waarin wij functioneren, de problemen die daarin optreden, onze visie daarop en het beleid dat wij in verband daarmee willen voeren.

Christen-democratische politici hebben D'66 een "onnederlandse partij" genoemd, omdat het geen uitdrukkelijk geformuleerde beginselen had. Het beste antwoord op dat merkwaardige verwijt hoorde ik uit de mond van een vooraanstaand katholiek journalist die zei: "D'66 onderscheidt zich van andere partijen het meest doordat het geen beginselprogramma heeft maar duidelijker dan die andere partijen vanuit beginselen handelt". - Zo moet het blijven: géén verzelfstandigde beginselen die als in een catechismus op een rijtje zijn gezet, wel een aantal fundamentele uitgangspunten die steeds vooral in en uit ons politieke handelen blijken.

Van dat handelen mag verbaal gedrag in de vorm van discussies over gemeenschappelijke grondslagen een onderdeel zijn. Het mag niet

hoofdzak worden en zeker geen afgeperkt terrein waarop alleen een politieke priesterskaste met gezag kan spreken. Daarom, Democraten, op naar het congres, want de discussies daar zijn mee bepalend voor het democratisch gehalte en karakter van onze partij.

VOORJAARSCONGRES

door Frans Rogier
vice voorzitter
organisatie.

Deze Democraat is alweer de zgn. Eerste Congres Democraat voor het voorjaarscongres 1978. Het HB heeft deze 22ste Algemene Ledenvergadering van D'66 reeds aangekondigd in de vorige Democraat, opdat alle leden de 22ste april voor dit doel konden reserveren. Bijgaand treft U de uitnodiging en de concept agenda aan. Hieruit blijkt, dat de hoofdmoot van dit congres wordt gevormd door de onderwerpen "Europese verkiezingen" en "Grondslagen D'66". Weliswaar hebben de Engelsen ons wat meer tijd bezorgd voor onze besluitvorming over de Europese verkiezingen, maar de discussie over onze opstelling en deelname kan zeker niet worden uitgesteld. Ook in deze Democraat is weer een artikel hierover opgenomen, deze maal van de hand van Herman Schaper.

In de volgende Democraat zullen de voorstellen van het hoofdbestuur worden opgenomen, waarover onze leden zich op het congres kunnen uitspreken.

Over de grondslagen van D'66 heeft zich reeds vanaf het voorjaarscongres 1977 een discussie ontwikkeld. In de vorige Democraat heeft Hein van Oorschoot verteld dat het

HB een commissie heeft benoemd, die momenteel een discussienota samenstelt, die in de Tweede Congres Democraat zal worden gepubliceerd. In deze Democraat treft U hierover een artikel van onze partijvoorzitter aan.

Al met al zijn er vele redenen om dit voorjaarscongres bij te wonen. Dit geldt voor alle leden, vooral voor de nieuwe leden is dit een mooie gelegenheid om de kennismaking met D'66 te versterken. Nu dit congres op veler aandrang in het Noord-Oosten van het land wordt gehouden, kunnen veel leden uit deze streken van hun belangstelling blijf geven. Wij verwachten dan ook een grote opkomst.

De Tweede Congres Democraat verschijnt 30 maart 1978, zodat de voorbereidende discussie in de (sub)regio's en afdelingen kan plaatsvinden. Willen wij de ingediende moties en amendementen in een handzame vorm kunnen verstrekken aan de congresbezoekers, dan moeten wij de indieningstermijn op donderdag 13 april 1978 om 17.00 uur sluiten.

INHOUD

UIT DE INHOUD:

- Uitnodiging voorjaarscongres blz. 3
- Terlouw's beschoot algemeen blz. 5 ev
- Rietkerk als gast blz. 9
- Plamen PSVI blz. 12 ev
- Partijganger zeevalking blz. 14 ev

SECRETARIAAT: JAVASTRAAT 6
DEN HAAG
TEL. 070-453271
070-467188

REDAKTIERAAD

De uitgifte van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel (eindredakteur)

Ernst Bakker
Eric Denig
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek

Als redaktiesecretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd:

Kitty Warburg

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat Democraat Javastraat 6 Den Haag.

Verantwoordelijkheid

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB bestuur, het PSVI bestuur, de VAR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redaktieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad en bevatten diens gevolgde de persoonlijke mening van de schrijver.

Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voraafgegaan door een *teken.

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f. 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f. 3,- per stuk.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

Advertentietarieven

1/1 pagina: f. 500,-
1/2 pagina: f. 300,- liggend
1/3 pagina: f. 250,- staand
1/4 pagina: f. 200,- liggend
1/6 pagina: f. 150,- staand

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redaktie.

Technische gegevens:
formaat: 21 x 29.7 cm.
formaat zetspiegel: 18,5x26 cm
aantal kleuren: 1
drukprocedé: offset.

Bij aanlevering van complete opname modellen worden geen meerkosten berekend.

VAN VAR tot AR

door Frans Rogier
vice voorzitter organisatie

Op 20 mei 1977 werd de Voorlopige Adviesraad - al gauw afgekort tot VAR - geïnstalleerd en de VAR is snel ingeburgerd in de partij. Volgens het gewijzigde Huishoudelijk Reglement moet de Adviesraad jaarlijks opnieuw worden gekozen volgens een nieuwe verdeelsleutel, die door het HB in de maand januari wordt vastgesteld. Op 9 januari 1978 heeft een ledentelling plaatsgevonden en op basis hiervan is de verdeelsleutel berekend. In de nieuwe Adviesraad, die na 1 april 1978 gaat optreden zijn de zetels als volgt verdeeld:

Groningen	3
Friesland	2
Drenthe	2
Overijssel	3
Gelderland	5
Utrecht	5
Noord-Holland	10
Zuid-Holland	11
Zeeland	2
Noord-Brabant	4
Limburg	2
IJsselmeerpolders	1

In vergelijking met de huidige zetelverdeling winnen Zeeland en Noord-Brabant ieder een lid ten koste van Zuid-Holland en Utrecht. Dit is een gevolg van een iets betere spreiding van onze leden over de regio's.

De regio's hebben nu tot taak de verkiezing van de AR-leden en plaatsvervangende leden te organiseren. Dit moet voor 1 april a.s. met een (post)stemming per regio of subregio gebeuren. In de afgelopen weken is gebleken, dat er twijfels bestaan over de vraag of de verkiezing van de AR-leden per subregio kan geschieden. Naar de letter van het HR kan dit inderdaad. In de praktijk kunnen er echter problemen ontstaan wanneer binnen de regio een verdeelsleutel per subregio moeten worden vastgesteld. Hoe dit moet gebeuren geeft het HR niet letterlijk aan, doch het ligt voor de hand hierbij dezelfde methode te hanteren, die is voorgeschreven voor de regio verdeelsleutel. D.w.z. per subregio één lid en de overige zetels op basis van de

ledenaantallen. Helaas kan dit niet geschieden wanneer een regio minder zetels heeft dan subregio's, omdat dan een of meer subregio's geen AR-lid zouden kunnen kiezen. In dit laatste geval is het dan ook niet mogelijk de verkiezing door de subregio's te laten plaatsvinden.

De taak van de Adviesraad is reeds meerdere malen ook in de Democraat beschreven. Toch is het goed nogmaals weer te geven hoe het HR de AR omschrijft:

"De Adviesraad is een door middel van regionale verkiezingen samengesteld orgaan, dat gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt aan het hoofdbestuur en de 1ste en 2de Kamerfracties inzake de vorming van de landelijke politiek en inzake de organisatiestructuur en procedures van de partij".

Er blijken ook misverstanden te bestaan over de vraag of een AR-lid vertegenwoordiger van de regio is en als zodanig moet spreken. Het HB wil nogmaals benadrukken, dat een AR-lid wel gekozen wordt door de regio, maar zonder last of ruggespraak adviezen uitbrengt. Natuurlijk is het nuttig en gewenst dat de leden regelmatig overleg plegen met hun regio of subregio om hun standpunten en meningen bij te schaven.

TOEGANG EN STEMRECHT CONGRES

De toegangsprijs voor het voorjaarscongres bedraagt wederom f. 10,- per persoon. De toegangskaarten, die bij de kassa te verkrijgen zijn, gelden voor de gehele dag of U nu om 10.00 uur of om 15.00 uur binnen komt. Volgens het HR kunnen leden alleen hun rechten uitoefenen, wanneer zij aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan. Stemkaarten zullen aan de balie worden uitgereikt op vertoon van de lidmaatschapskaart. De leden wordt dus aangeraden vóór 1 april a.s. te betalen opdat wij de lidmaatschapskaart nog vóór het congres kunnen toezenden. Leden, die onverhoopt nog geen lidmaatschapskaart hebben ontvangen, worden verzocht hun giro/bankafschrift mee te brengen. Aan de kassa kan eveneens tegen kwitantie de contributie worden betaald. Betaal echter bij voorkeur tijdig met de toegezonden accept-girokaarten.

HOOFD SECRETARIAAT

In de krant heeft U een maand geleden een advertentie kunnen lezen voor een Hoofd Secretariaat.

De reden hiervan was de benoeming van Kitty Warburg tot secretaresse van het PSVI.

Een gevoelig verlies voor het partijsecretariaat, maar gelukkig niet voor de partij want het PSVI zal de komende tijd kunnen profiteren van haar enthousiasme, werkracht en ervaring. Kitty Warburg is vanaf eind 1976 op het secretariaat werkzaam geweest en heeft vanaf september 1977 als Hoofd Secretariaat de volledige verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van dit "soms overbelaste zenuwcentrum van D'66" gedragen. Zij had een part-time baan, maar was er meer dan full-time. D'66 is haar voor zo'n inzet veel dank verschuldigd.

Gelukkig is het hoofdbestuur erin geslaagd op korte termijn in de vakature te voorzien. M.i.v. 15 maart a.s. is Emmij Bolsius benoemd tot full-time Hoofd Secretariaat. Zij is 26 jaar oud en woont in Zoetermeer. Kortgeleden heeft zij haar studie Sociale Geografie aan de Rijksuniversiteit in Utrecht voltooid. Naast haar studie heeft zij zich vooral beziggehouden met diverse organisatorische taken zowel binnen als buiten het universiteitsverband.

Zij heeft zich bereid verklaard deze zware taak te aanvaarden en wij hopen, dat zij de gelegenheid krijgt - ook van alle Democraatlezers - zich degelijk in te werken. Samen met haar en de andere medewerkers zal het hoofdbestuur er naar streven het landelijk secretariaat verder uit te bouwen tot een goed en doelmatig funktionerend orgaan.

Frans Rogier

U I T N O D I G I N G

voor de 22ste Algemene Ledenvergadering
van de Politieke Partij Democraten '66
op 22 april 1978 in de Buitensociëteit
in Z W O L L E

CONCEPT-AGENDA

- 10.00 uur: 1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen van de congresleiding
- 2. Benoeming notulencommissie en stemcommissie
- 3. Goedkeuring congresreglement
- 4. Vaststelling van de agenda
- 5. Verkiezing rapportagecommissie en geschillencommissie
- 10.15 uur: 6. Discussie en besluiten over de Europese Verkiezingen
- 11.40 uur: 7. Financiën
 - a. overzicht financiële situatie 1977 en 1978
 - b. vaststelling contributieregeling 1978
 - c. verkiezingsfonds en fondsenwerving
 - d. bijdrageregeling regio's
- 12.20 uur: 8. Presentatie kandidaten voor het bestuur van het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut
- OPENING STEMBUSSEN
- 12.30 uur: 9. Rede partijvoorzitter
- 13.00 uur: 10. LUNCHPAUZE
- SLUITING STEMBUSSEN
- 13.45 uur: 11. Discussie over "Grondslagen D'66"
- 15.00 uur: 12. Rede fractievoorzitter
- 15.45 uur: 13. Goedkeuring definitieve tekst van de Statuten
- 16.15 uur: 14. Verkiezingscampagne gemeenteraden 1978
- 16.45 uur: 15. Uitslag stemmen
- 17.00 uur: 16. Sluiting

CONGRESSTUK E C D 2

CONCEPT CONGRES REGLEMENT

Artikel 1.

Het congres is een Algemene Ledenvergadering van D'66.

Artikel 2.

Moties en amendementen voor de ALV van 22 april 1978 moeten uiterlijk op donderdag 13 april 1978 om 17.00 u. op het landelijk secretariaat D'66, Javastraat 6, te Den Haag, zijn.

De moties en amendementen moeten door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend zijn en verzonden worden t.a.v. de rapportagecommissie.

Zij zullen in het congresboek worden opgenomen, dat op de ALV zal worden verstrekt.

Artikel 3.

De rapportagecommissie heeft het recht op grondslag van de ingediende moties ook tijdens de algemene ledenvergadering amendementen in te dienen.

Artikel 4.

Het congres wordt geleid door drie voorzitters, die worden aangewezen door het hoofdbestuur. Bij de behandeling van een onderwerp waarbij één van de voorzitters uit hoofde van enige partijfunctie is betrokken, treedt deze niet als fungerend voorzitter op, zolang de behandeling van dit onderwerp duurt.

Artikel 5.

De fungerend voorzitter heeft het recht spreektijd te verdelen en te beperken. Beslissingen van de congresleiding zijn bindend behoudens onmiddellijk beroep op het congres, dat daarover stemt zonder discussie.

Artikel 6.

De behandeling van amendementen en moties geschiedt als volgt:

1. de indiener of een door hem aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting;
2. de fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord;
3. het hoofdbestuur en de rapportagecommissie kunnen aan het congres een advies omtrent het voorstel geven;

4. de fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel;
5. de fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht. De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 7.

Het congres begint met het aanwijzen van een stemcommissie en een notulencmissie op voordracht van de congresleiding.

Artikel 8.

De stemcommissie registreert de uitgebracht stemmen, beslist daarover zonder beroep over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemmingen.

Artikel 9.

Tenzij de statuten of het huishoudelijk reglement anders bepalen, neemt het congres besluiten met absolute meerderheid van stemmen. Indien geen van de aanwezige leden stemming wenst kan het congres bij acclamatie een besluit nemen. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen.

Artikel 10.

Ieder bij de stemming op het congres aanwezig lid van D'66 kan één stem uitbrengen.

Artikel 11.

Stemming over personen geschiedt schriftelijk. Over zaken wordt gestemd op een door de congresleiding te bepalen wijze.

Artikel 12.

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de statuten en het huishoudelijk reglement.

ingezonden BRIEVEN

REACTIE OP HET VRAAG- EN ANTWOORDSPELLETJE OVER VOLKS-GEZONDHEID IN DEMOCRAAT 1/78, pag. 13 e.v. ★

Bij het lezen van dit stuk heb ik nogal wat streepjes in de marge gezet. Vaak kreeg ik de indruk dat het antwoord langs de vraag heen ging. Laat ik bij het begin beginnen. De nationalisatie van de gezondheidszorg. Het antwoord staat bol van de democratiseringsgedachten, maar een standpunt, zelfs over partiële nationalisatie, lees ik niet. Er valt m.i. ook vanuit D'66 standpunt wel meer over te zeggen.

Dan komt de mening van Caspari over de klassenverpleging. Welk recht een patient heeft om uit verschillende klassen te kiezen is mij volstrekt onduidelijk. Het hangt uitsluitend af van de dikte van zijn portefeuille. Of meent dokter C. werkelijk dat derdeklas patienten zo graag op zaal liggen? En ging het nu nog alleen om de "hotelfunctie" van het ziekenhuis, dan zou men kunnen redeneren dat er altijd mensen zijn die alleen in driesterren gelegenheden wensen te bivakkeren. Maar wat is de rechtvaardiging van een verschil in prijs per klasse van een en hetzelfde lab. onderzoek, dezelfde röntgenfoto, narcose of operatie? Je zou bijna aannemen dat er dan toch echt een verschil in medische zorg (vuldigheid) zou moeten bestaan.

Vervolgens wordt de stelling geponeerd (en bevestigend beantwoord) dat de patient "dan ook zelf aansprakelijk zou moeten worden gesteld wanneer hij ziek wordt door factoren waar hij zelf iets aan kan doen zoals overgewicht en roken." Kan iemand mij vertellen hoe dat dan moet met een voetbalknie of een tennisarm? Wie draait er op voor de kosten van een beroepsziekte? De werkgever soms? En de vraag waarom iemand zoveel rookt, is dat geen medische? Laten we dat

overgewicht helemaal maar vergeten. De meningen daarover zijn nogal verdeeld (mij dunkt trouwens dat dit begrip eerder racistisch - lang, slank, blond - dan medisch is gedefinieerd). Om mensen bewust te maken van hun eigen inbreng m.b.t. hun gezondheid bestaat er maar één democratische manier en dat is voorlichting. Elke andere benadering komt al gauw griezelig dicht bij dwangbehandeling.

Een opmerking over de kosten van de gezondheidszorg bij een dienstverband van de artsen. De grootte van de besparingen zou best eens meer kunnen zijn dan C. meent. Er is door de ziekenfondsen bij herhaling op gewezen dat er grote verschillen bestaan tussen de declaraties van medici van eenzelfde specialisme. In dienstverband hebben specialisten geen belang meer bij klinische boven poliklinische behandeling, geen belang meer bij het aantal opnamedagen, bij meer of minder spreekuurvisites en ga zo maar door. Dit aspect kan niet worden verwaarloosd.

Het zou ideaal zijn als de kwaliteitsbeheersing alleen aan beroepsgenoten kon worden overgelaten. Helaas leert de praktijk dat dit niet naar behoren blijkt te kunnen functioneren. Ik pleit daarom voor een uitgebreider bevoegdheid van de Hoofdingpectie, met eventueel zelfs opsporingsbevoegdheid.

Bij het onderwerp "opslag van patientengegevens" valt het mij op dat degene over wie het gaat niet wordt genoemd als medebeheerder van de opgeslagen gegevens. Over het recht op inzage en correctie: geen woord. Over de mogelijkheid voor de patient om centrale opslag van zijn privé medische gegevens te weigeren: geen woord. Zo zijn we dan twee geheime bestanden rijk in Nederland: de BVD en de CMR.

De WG Volksgezondheid zou misschien gebaat zijn met een meer niet-medische benadering van verschillende problemen in de gezondheidszorg, met name een meer economische, en waar het de patient betreft een meer algemeen menselijke, persoonlijke aanpak in zaken van b.v. "consumptie" en patientenrecht.

Marieke Cohen Jehoram-van der Horst

JAN TERLOUW

*Op 17 januari jl. was de be-
raadslaging over de rege-
ringsverklaring van het ka-
binet Van Agt aan de orde.
Als wij de bijdrage die
Jan Terlouw namens de D'66
fractie in 1e termijn uit-
sprak integraal zouden af-
drukken, dan vergt dat ruim
10 pagina's van deze Demo-
craat. In verband hiermede
volgt hieronder slechts het
eerste gedeelte, waarin hij
ingaat op de kabinetsforma-
tie, de opstelling van de
D'66 fractie en de werke-
loosheid.*

De heer Terlouw (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Naar het schijnt, is het de wens van 77 van de 150 leden van deze Kamer dat ons land voor enige tijd wordt geregeerd door een Regering, steunend op de fractie van de VVD en op een groot deel van de fractie van het CDA, terwijl de rest van de CDA-fractie het ook wel wil, maar anders. Wij zijn nog steeds niet bij machte de precieze aard van dit 'anders' te doorgronden.

Daarover meteen twee concrete vragen; op de eerste daarvan weet ik het antwoord.

1. Is het waar dat niet de gehele fractie van het CDA zich gebonden voelt aan het regeerakkoord, zodat

voor de punten waarop compromissen zijn gesloten géén Kamermeerderheid is gegarandeerd?

2. Acht de VVD-fractie zich wel volledig aan dit akkoord gebonden, nu er voor de punten waarop zij het meest heeft ingeleverd wellicht wel een meerderheid zal zijn – namelijk met steun van de dissidenten – en voor de punten waarop het CDA het meest heeft ingeleverd, wellicht geen meerderheid zal zijn, namelijk zonder de steun van de dissidenten? Zo ja, vanwaar deze ongelooflijke soepelheid van de zijde van de VVD?

De fractie van D'66 zal dit kabinet met de vereiste zorgvuldigheid en met

inachtneming van geschreven en ongeschreven regels van de democratie behandelen. In de politiek is het soms gewenst om volstrekte vanzelfsprekendheden toch uit te spreken. Daarom meld ik maar even dat het kabinet van ons geen slagen onder de gordel heeft te verwachten, noch onredelijke aanvallen. Dit zegt op zich zelf nog niets. Hoe onze fractie tegenover dit kabinet staat, zal ik u in de loop van dit betoog mededelen.

Ofschoon het in de afgelopen maanden veelvuldig in de publiciteit is geweest, vind ik het gewenst, ook in deze zaal te zeggen waarom D'66 heeft geweigerd, deel te nemen aan een Regering met CDA en VVD. Wij zijn van mening dat kiezers het recht hebben om te weten wat er met hun stem zal worden gedaan. Het is tot nu toe niet gelukt, dit vorm te geven via hervormingen van Grond- en Kieswet en evenmin via een meerderheidsstrategie; hierbij denk ik aan de progressieve volkspartij. Daarom was het minste wat wij konden doen: vóór de verkiezingen zeggen, welke regeringsvorming wij zouden bevorderen, namelijk een Regering van PvdA, CDA en D'66, dat wil zeggen voortzetting van het beleid in hoofdlijnen van het vorige kabinet. De PPR had zich daar zelf van gedistantieerd en was daarom niet in de strategie opgenomen.

Er is van heel wat kanten – ook vanuit onze eigen partij – aandrang op ons uitgeoefend om, terwille van het landsbelang, van deze lijn af te wijken en het CDA/VVD-kabinet een bredere basis te geven. Wij achten evenwel getrouwheid aan een verkiezingsbelofte een zaak van politiek en dus van landsbelang die alle andere belangen te boven gaat, zolang er geen sprake is van ontwikkelingen die zo extreem zijn dat voorgaande afspraken daardoor hun betekenis verliezen.

Daar komt nog iets bij. In het algemeen zijn verkiezingsuitslagen op veel manieren te interpreteren. Maar in dit geval is er wel een heel kromme redenering voor nodig om uit de verkiezingsuitslag van 25 mei iets anders te lezen dan dat een grote meerderheid van het Nederlandse volk wilde dat het beleid van het vorige kabinet op hoofdlijnen zou worden voortgezet. Daarom had het lang beoogde kabinet van PvdA, CDA en D'66 er moeten komen. Er is een fundamentele zwakte in ons parlementaire stelsel blootgelegd nu, ondanks de wens van zo velen, in ons land, ook van zo velen hier in Den Haag, dat kabinet er niet is gekomen.

Ik ga hier nader op in. In juni vorig jaar begon de eerste formatie met strijd over de vraag of D'66 al dan niet zou deelnemen aan de nieuwe Regering. Het CDA was daar tegen. Dit was machtsstrijd op z'n smalst, met brute overschrijding van ongeschreven regels van de democratie. Immers, D'66

had deelgenomen aan het vorige kabinet, had in de verkiezingsstrijd het kabinetsbeleid mede voor zijn verantwoordelijkheid genomen, had gepleit voor voortzetting van het beleid in hoofdzaken en had gewonnen (en zoals iedereen weet, heel wat overtuigender dan de twee zetels suggereerden). Onder zulke omstandigheden een loyale partner uit het vorige kabinet buitenspel te willen zetten, is haast ongelooflijk. Ik ben geneigd om te vragen wat die D in CDA nu eigenlijk precies betekent. Ik weet dat ook bij de PvdA individuele stemmen opgingen (van niet de geringste leden) om D'66 te wippen, maar dat werd geen fractiebesluit. En daar heb ik mee te maken.

Ik vertoef nog even bij die eerste weken van de formatie.

U herinnert zich dat er zich na die strijd om D'66 vervolgens een procedurestrijd ontspoon over de vraag of een viertal versmaarde wetsontwerpen eerst aan de orde moest komen, of niet. De PvdA had voor de verkiezingen spijkerharde afspraken geëist, en het CDA had verklaard geen voorwaarden vooraf te willen.

Welnu, ik kan u als ooggetuige melden dat de opposanten tijdens deze besprekingen uiterst hoffelijk met elkaar omgingen. Maar, zoals de vruchtbare, leven-brengende grond slechts een zeer dunne laag is van de aardbol, zo bevond ook deze hoffelijkheid zich aan de oppervlakte. Daaronder zat het graniet van de keiharde machtsstrijd.

De PvdA zei niet: kom aan, wij hebben zo enorm gewonnen, zij zijn zo kwetsbaar met hun kersverse, intern rammelende CDA, gun hun een procedureveroordeel. En het CDA zei niet: allee makkers, gij waart de winnaars, u zij aanvang met de bespreking van deze u zo dierbare wetsontwerpen gegund. Geen sprake van. Ik heb in mijn aantekeningen uit dit grijze verleden gevonden dat al tijdens deze inleidende schermutselingen het woord 'on-aanvaardbaar' is gevallen.

De inleiding paste op het vervolg. Er is een machtsstrijd gevoerd die waarschijnlijk in formaties zijn weerga niet kent in de Nederlandse politieke geschiedenis.

Betekent dit nu dat de politici harder of onbuigzamer zijn geworden? Ik denk het niet. Niet zozeer de politici zijn veranderd, maar de samenleving.

De samenleving moge in een menigte opzichten knellender geworden zijn, en beklammerender, er is sinds de zestiger jaren ook een aanzienlijke liberalisatie gaande. Het is moeilijker de mensen klein en ja-knikkerig te houden. Fractieleden wensen inspraak in wat hun onderhandelende fractievoorzitter uitspookt, advies- of partijraden tonen een levendige belangstelling voor wat de fractie doet en doen daar afspraken over, leden van de politieke partijen nemen niet langer volautomatisch

aan dat wat de partijtopy doet, welgedaan is. En zo hoort het ook.

Voegen we hierbij de veel grotere openbaarheid, dan is het niet zo moeilijk te begrijpen dat onderhandelingen in een formatie moeilijker en moeizamer tot resultaat leiden dan vroeger. Misschien wordt het zelfs onmogelijk op deze manier.

Formatie I, onder de schijnwerpers, lukte zelfs in zes maanden niet; formatie II, bij kaarslicht, was in een paar weken rond.

Met name Vis in zijn columns in NRC/Handelsblad – maar ook anderen – heeft er terecht op gewezen dat die eerste lange formatiepoging zich niet kenmerkte door gesjoemel. Integendeel, er werd juist niet gesjoemeld; er werd, opgejaagd door het licht van de publiciteit, keihard gevochten voor het eigen programma, voor de eigen achterban.

De conclusie moet wel zijn dat ons kiesstelsel de directere betrokkenheid van fractieleden, partijleden en burgers, en de grotere openbaarheid niet verdraagt. Is dat een reden om het streven naar 'de burger bij het bestuur' en naar grotere openheid en openbaarheid weer af te schaffen? Natuurlijk niet. Het is een reden om het kiesstelsel en de wijze waarop wij kabinetten formeren nog eens ernstig onder de loep te nemen.

Zoals bekend hebben voorstellen, gedaan door de vorige regering, onder andere geïnspireerd door D'66, om wijzigingen in het kiesstelsel aan te brengen het hier niet gehaald. Dat kan geen reden zijn om niet te blijven nadenken over verbeteringen, vooral nu zo schrijnend duidelijk is aangetoond dat we vastlopen met de oude methoden.

Er zijn vele andere mogelijkheden. De voorzitter van D'66, Glastra van Loon, heeft er enkele voorgelegd aan ons laatste congres. Ik noem hier een ander voorbeeld, slechts een voorbeeld. Stel dat iedere partij bij verkiezingen, behalve haar kandidaat-kamerleden, ook een kandidaat mag stellen voor premier. Het kan haar eigen lijsttrekker zijn, het kan de lijsttrekker zijn van een andere partij, of nog iemand anders. In een tweede verkiezingsronde, een week later te houden, wordt de nieuwe premier gekozen uit de twee die het best uit de vorige ronde te voorschijn zijn gekomen.

De heer **Schakel** (CDA): Moeten al die kiezers dan weer opdraven?

De heer **Terlouw** (D'66): Ja hoor, de kiezers willen best nog een keer naar de stembus gaan.

De heer **Schakel** (CDA): En al die stembureaus weer bezetten?

De heer **Terlouw** (D'66): Men kan best een klein beetje moeite voor de democratie over hebben. Het aardige is dat de kiezers de vorige keer hebben be-

-- met de roos in de vuist --

wezen dat zij zich wel degelijk interesseren voor het functioneren van de parlementaire democratie.

De heer **Schakel** (CDA): Bespaart u zich die getalsmatige afgang!

De heer **Terlouw** (D'66): Ik zou dat graag uitgezocht willen hebben via een proefondervindelijk experiment. Het is jammer, dat je daar de Gronden Kieswet voor moet veranderen en dat is een heel werk.

Om mijn voorbeeld af te maken wijs ik erop dat het bij die tweede ronde partijen, wier kandidaat niet zo gelukkig was om bij de eerste twee te behoren, natuurlijk vrij zou staan om hun kiezers eventueel een stemadvies te geven.

Ik kan ook zeer de lezing aanbevelen van het artikel van professor Burkens in het Nederlands Juristenblad van de vorige week. Hij stelt iets anders voor, waaraan geen grondwetsherziening te pas komt. Dit zijn, zoals ik al zei, voorbeelden en geen voorstellen. D'66 zal zich zeker in deze en andere mogelijkheden verdiepen in de nabije toekomst. Mijn vraag aan de Regering en met name aan de Minister-President is of hij het met ons eens is dat er iets moet gebeuren en of de Regering bereid is het probleem in studie te nemen.

Tot dusverre heb ik de schuld van wat er is gebeurd voornamelijk gegooit op ons systeem van kiezen en van kabinetten-formeren, op maatschappelijke ontwikkelingen, op onpersoonlijke zondebokken dus.

Het daarbij laten, is iets te gemakkelijk.

De formatie van een kabinet van PvdA, CDA en D'66 had moeten slagen. Alle betrokken partijen noemen zich democratisch en hadden daarom de plicht de verkiezingsuitslag te honoreren. Ik heb mij het hoofd gepijnigd met de vraag waar ik fouten heb gemaakt in de formatie. Had ik harder moeten roepen, ook naar buiten toe, 'wees niet zo onredelijk', 'hou op met dat machtsdenken', 'verlaat de vertragingstactiek', nu eens naar de één dan naar de ander?

Onze kwetsbare positie heeft ons nooit geïnspireerd om programmatische concessies te doen (degenen die kwaadaardig beweren, dat wij achter de PvdA hebben aangelopen moeten maar eens proberen dat met voorbeelden aan te tonen), maar hoopte wel tot enige bescheidenheid met het uiten van beschuldigingen.

Voor D'66 heeft steeds voorop gestaan dat de formatie moest slagen. Voor ons was er geen andere keus, was er hiervoor geen redelijk alternatief, want democratie is de heerschappij van het volk. Bij deze verkiezingsuitslag mocht er geen ander kabinet komen dan dat van PvdA, CDA en D'66.

Keer op keer hebben wij dan ook medewerking gegeven aan voorstel-

len van formateurs en informateurs uit PvdA- en CDA-kring, ook als wij die voorstellen minder gelukkig vonden. En wij deden dat niet, omdat wij zo nodig aan de macht moesten. Als wij macht hadden gewild, dan zaten wij nu in dit kabinet. Wij waren heus wel welkom. Bij de VVD in ieder geval. Ik vind het heel begrijpelijk dat wij welkom waren; trouwens, de VVD was fatsoenlijk genoeg om D'66 ook mee te rekenen bij haar (op zichzelf wonderlijke) voorstellen voor een nationaal kabinet. Maar het is bitter te bedenken, en het gééft ook te denken over de mentaliteit van het CDA, dat D'66 meer welkom was in dit kabinet, dan in de combinatie die zoveel beter de wens van de kiezers weerspiegelde.

Begrijpt u mij goed, mijnheer de Voorzitter, ik denk er niet over om het mislukken van die eerste formatieopgave eenzijdig op de schouders van het CDA te leggen. Daarvoor hadden wij te grondige bezwaren tegen de meerderheidsstrategie (de 8-7-1-strategie) van de PvdA. Maar het CDA had nooit mogen vluchten in deze combinatie, want recht doen aan een zo duidelijke verkiezingsuitslag gaat in een democratie boven alle andere overwegingen.

En daarom voelen wij ons verontwaardigd dat dit kabinet er zit.

Er is natuurlijk veel meer over te zeggen waarom de eerste kabinetsformatie is mislukt en de tweede zo snel is geslaagd. Veranderen is moeilijker dan hetzelfde laten. Nieuwe wegen zoeken is tijdrovender dan voortsukelen op oude paden. Concretiseren van idealen is zwaarder werk dan het opschrijven van idealen.

Het is duidelijk dat een groot deel van de leden van de fractie van het CDA het maar wat fijn vond om met de VVD een rustig conservatief beleid te gaan voeren, in plaats van dat griezelige concreet inhoud gaan geven aan wat het CDA-programma 'niet bij brood alleen' strikt genomen wel in het vooruitzicht stelde. Geschreven woorden maken nog niet progressief. Dat doet concreet beleid.

Sommige leden van de CDA-fractie zouden wel anders willen, en misschien ook wel een paar leden van de VVD-fractie. Iedere politieke partij is nu eenmaal een verzameling vreemdgoed, mijn eigen partij niet uitgezonderd. Maar, normaal gesproken mag je op een zekere consistentie in gedrag rekenen van een fractie. Nu heeft de heer Van Agt op 7 december doen weten aan de heer Van der Grinten dat 'een aantal' leden van zijn fractie het CDA/VVD-kabinet niet voor hun politiek-parlementaire verantwoordelijkheid wilde nemen. Dat is duidelijke taal. Wat verder is gebeurd heeft de helderheid van koffiedik.

Het is mij vanmiddag ook duidelijk geworden: geen meerderheidskabinet, geen minderheidskabinet. Een

van die zeven wordt dan ook nog fractievoorzitter.

De heer **Aantjes** (CDA): Laat u mij er ook mee feliciteren?

De heer **Terlouw** (D'66): Het is dus waar, wat de heer Den Uyl zei: De heer Aantjes wil steeds meer gefeliciteerd worden. Ik vind het vreemd, dat de grootste regeringspartij een eerste woordvoerder heeft, die geen parlementaire verantwoordelijkheid voor dit kabinet wenst te dragen. Maar hij spreekt wel filosofische woorden over binding en gebondenheid. Het lijkt wel een gewondenverpleegster, die niet op het goede woord kan komen. Misschien kan ik een handreiking doen. Wat denkt de heer Aantjes van het woord 'noodverband'? Ik geloof, dat die zeven dissidenten het kabinet nog hartelijker liefhebben dan de anderen. Of zo iets. Wat je noemt, politiek op de tast. Of vrije liefde. Alle genoegens worden gesmaakt, maar geen boterbriefje. Dus misschien toch nog kansen voor ongerechtvaardigde alternatieve samenlevingsvormen?

Het jaar 1977 heeft een toekomstige samenwerking PvdA/CDA en D'66 zwaar op de proef gesteld. Het lijkt mij dat een D'66-congres voor volgende kamerverkiezingen er heel wat minder gemakkelijk toe zal komen om het CDA een voorkeursbehandeling te geven, zoals begin 1977.

Volledigheidshalve wil ik hier vermelden dat voor wat D'66 betreft het eerste regeerakkoord nu is vervallen. Er stonden natuurlijk veel punten in waarmee we het hartelijk eens waren (de overgrote meerderheid zelfs), maar wij geven er de voorkeur aan om de oppositie tegen dit kabinet onafhankelijk te voeren, gebaseerd op de samenhangende visie van waaruit het D'66-programma is geschreven. Dit programma zal dan ook de toetssteen van ons handelen zijn.

Hoe zal de fractie van D'66 zich tegenover het kabinet opstellen? Het kabinet heeft van ons niet te verwachten dat wij verbitterd afwijzen alles wat zij voorstelt. Komt het kabinet met iets wat, in onze ogen, goed is, dan zullen wij zeggen: prima. Komt er iets wat we slecht vinden, dan zullen we zeggen: foei.

Maar voortdurend zullen we in ons achterhoofd hebben dat dit kabinet er niet behoorde te zitten. Want we moeten aannemen dat dit kabinet niet gewild is door het Nederlandse volk. Dat scheidt het wrange kader waarbinnen we als oppositiepartij zullen opereren.

Vijandschap hoeft het kabinet niet tegemoet te zien. Zolang 77 van de 150 collega's het kabinet overeind willen houden moet dit kabinet het land regeren, en dat zal zo goed mogelijk moeten gebeuren. Lezend het regeerakkoord en de regeringsverklaring, zijn er beslist wel enkele van onze doelstellingen die we met behulp van deze Re-

gering kunnen werwezenlijken. Dat zullen we dan niet laten.

Prima of foei, al naar gelang. Ik vrees dat in veel gevallen noch prima, noch foei van toepassing zal zijn. Laten we eens even aannemen dat het kabinet is samengesteld uit zestien + zestien zeer fantasierijke dames en heren; een gewaagde veronderstelling, maar toelaatbaar als gedachtenexperiment. Stel er is een overmaat aan verbeeldingskracht, dan nog is het zeer de vraag of die tot gelding kan komen. Want het kabinet heeft geen bewegingsruimte, omdat het steunt op slechts 77 parlementsleden, van wie dan nog 7 dissidenten.

Natuurlijk, juist in zwakte heeft men verbeeldingskracht nodig, kan men zeggen, maar welk ander nut heeft fantasie voor de aan handen en voeten geketenden dan de bespiegeling? Maar wat vermoei ik mij met gedachtenexperimenten. De regeringsverklaring is een fantasieloos stuk. Dat is een hard oordeel, maar de Regering heeft dan ook nog geen enkele knoop doorgehakt, wat zeg ik, nog geen strik losgetrokken. Het stuk bestaat uit oude zinnen.

Toch zal het verschil met het vorige kabinet niet meteen zo duidelijk zijn. Voortsukkelen langs bekende paden, waarbij van lieverlee het tempo achteruitgaat, kost weinig energie; toevoeging van energie is nodig bij verandering van koers, en verhoging van tempo. Het vorige kabinet heeft een paar aardige dingen gedaan, die heel veel energie van het kabinet hebben gekost, met name op het gebied van natuurbescherming. Zal dit kabinet ook de innerlijke kracht hebben om dingen te doen die tegenstand oproepen, ook in eigen kring? Wij zijn er bang voor, wij vrezen dat het stilstand wordt. Maar, door ideeënarmoede zal er geen stagnatie hoeven op te treden. Onze fractie is van plan om met grote bereidwilligheid op tal van gebieden ideeën op tafel te leggen, en wel hier, in deze zaal.

Wij zullen het kabinet zeer kritisch volgen, maar in de zin van een actieve oppositiepartij, die via constructieve voorstellen aangeeft hoe het ons inziens beter kan.

Bij de algemene beschouwingen van anderhalf jaar geleden heb ik gesproken over de gevaren van de materialistische westerse cultuur. Een cultuur gericht op het doelmatige, het materiële. De grenzen van de materiële expansie komen echter in zicht, en we zien niet-materieel gerichte stromingen sterker worden. De politiek moet hierop inspelen. Werkloosheid bij voorbeeld heeft een materiële en een niet-materiële kant, namelijk de aspecten die te maken hebben met het productieproces en met de werkloosheidsuitkering, en de aspecten die de ellende van het werkloos zijn betref-

fen. Het is hoog tijd om die tweede categorie problemen meer aandacht te geven. Ik kom daar zo dadelijk nog op terug.

Waar het me nu even om gaat is dat voor D'66 het niet-materiële ook betekent het individuele. De overheid zorgt, naar haar aard, gemakkelijker voor een gecatalogiseerde groep dan voor een individu. Gehandicapten bij voorbeeld, krijgen in ons collectivistisch getinte systeem veel te weinig kans voor een individuele ontwikkeling, die bij ieder persoonlijk past. En de sterk gegroeide invloed van de centrale overheid heeft het afschuifstelsel versterkt, heeft het groepsegoïsme en het persoonlijk egoïsme doen toenemen. Voor een automobilist met panne stoppen we niet meer. Steeds vaker hoor je de klacht dat, als iemand in de gracht is gevallen, de omstanders als verward staan te kijken zonder iets te doen, als verwachten zij dat de overheidsdrenkelingendienst het slachtoffer wel zal komen redden.

Individueel-gerichte politiek, het collectief is de laatste jaren voldoende aan z'n trekken gekomen. Dit betekent niet dat de overheid niets moet doen. Het betekent dat de overheid de kaders moet scheppen waarin zelfstandige, verantwoordelijke mensen zich kunnen ontplooiën. Ik geloof niet zo in 'kleine mensen'. Toegegeven, systemen zijn er vaak op uit om mensen klein te maken en dat lukt dan vaak aardig, maar het is geen goed uitgangspunt. De politiek van D'66 is niet: er zijn een heleboel kleine mensen en die zullen we wel eens helpen. Wij zeggen: ieder mens is uniek, en onze politiek zal erop gericht zijn hem/haar de kans te geven dat waar te maken.

Democratie is nog maar voor een klein deel een verworvenheid; voor het grootste deel is het een streven. In het Franse blad *Esprit* van vorige maand stond (vrij vertaald): 'Erkennen van de grenzen van de rede, en van de kracht en waarde van conflicten, bestrijden van de scheiding van ervaring en deskundigheid, dat wil zoveel zeggen als het concretiseren van de simpele gedachte: de democratie is een toekomst.'

Ik kom terug op het niet-materiële aspect van de werkgelegenheid en ik wil iets zeggen over de kwaal en over de remedie. Volledige werkgelegenheid, in de zin van iedereen 40 uur per week werken, lijkt een onhaalbare en zelfs onwenselijke doelstelling te zijn geworden. We zijn er tot nu toe niet in geslaagd het beschikbare werk zo te verdelen dat er geen onvrijwillig werklozen zijn. Hierover staan goede dingen in de regeringsverklaring van gisteren. Werkloosheid lijkt een blijvend verschijnsel te worden. Maar, in plaats dat de werkloze daardoor positiever door de gemeenschap wordt aanvaard, heb ik de indruk dat hij eerder

meer met de nek wordt aangekeken.

Het IVA (Instituut voor arbeidsvraagstukken) in Tilburg heeft vastgesteld dat 92% van de werklozen in hun toestand alleen maar nadelen ziet. Een ander onderzoek wees uit dat meer dan 80% van de werklozen de wekelijkse gang naar de uitkerende/controleerende instantie (veelal de sociale dienst) als een martelgang ervaart. Volgens het IVA blijkt dat 51% van de werklozen een baan kiest met minder inkomsten dan in hun vorige betrekking.

Toch heeft een onderzoek van het CBS in 1976 uitgewezen dat 62% van de Nederlanders denkt dat er misbruik wordt gemaakt van de sociale wetten. En natuurlijk, er wordt ook misbruik gemaakt van de sociale wetten, zo goed als er aan de andere kant van het maatschappelijke schilderij gesjoemeld wordt met belastingwetten en onkostenrekeningen. En wij moeten iets doen aan dat misbruik, aan beide kanten. Maar hou me ten goede, wij vinden het nog urgenter dat er iets wordt gedaan aan de verandering van de sfeer waarin de werkloze moet leven.

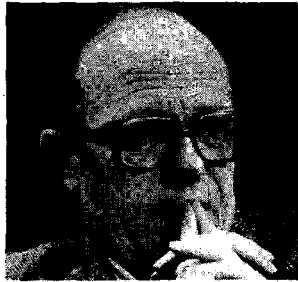
Een maatregel zou kunnen zijn dat de onvrijwillig werkloze de vrijheid krijgt vrijwilligerswerk te verrichten ook gedurende de zogenaamde werktijd. Daar zijn veel mogelijkheden voor, zoals buurtwerk, hulp aan hulpbehoevenden en dergelijke. Ik hoop dan ook dat de Regering die daarover spreekt in de regeringsverklaring spoedig een standpunt zal innemen over het advies van de Sociale Verzekeringsraad, zoals de Minister-President zei.

Een andere mogelijkheid is om 58-plussers, van wie de WW-uitkering toch waarschijnlijk doorloopt tot hun 65ste, de wekelijkse gang naar de sociale dienst te besparen.

Het is onze overtuiging dat, als je mensen meer vrijheid geeft, hun gevoel voor verantwoordelijkheid zal toenemen, zodat er eerder minder dan meer ontdouwingen uit zouden voortvloeien. Geef de werkloze meer vrijheid en daardoor meer verantwoordelijkheid en hij zal minder verdoelozen, maar deel blijven uitmaken van de gemeenschap en gemakkelijker weer aan de slag kunnen komen.

Het zou voor alle werkenden slechts een geringe achteruitgang in inkomen kosten om zeg de helft van de werklozen aan het werk te zetten in de sociaal-culturele sector. Er staan scholen leeg of zij worden gebruikt voor andere doeleinden. Groot is de werkloosheid onder de kleuterleidsters. In het district Utrecht is 15% van de werklozen onderwijzer of leraar. Dit werpt een helder licht op onze prioriteiten in een materialistische cultuur.

Uit: Handelingen Tweede Kamer 17 januari 1978

GAST rubriek

RIETKERK:

Laat ik voorop stellen aange- naam verrast te zijn reeds zo kort na mijn optreden als fractievoorzitter uitgenodigd te worden tot het schrijven van een kolom in Uw Gastenrubriek. Van deze gelegenheid wil ik dan ook graag gebruikmaken om hier uiteen te zetten hoe ik de relatie tussen mijn partij en D'66 zie.

D'66 profileert zich zelf graag als het "redelijk alternatief", als de partij die gezien moet worden als een zelfstandige vierde stroming in de Nederlandse politiek. Nu heb ik wel mijn twijfels over de vraag of er nu zo'n behoefte is aan een vierde stroming en of de door onzer beide partijen nastreefde duidelijkheid niet veel meer gediend is met een vermindering van het aantal blokken dan met uitbreiding van een zogenaamde nieuwe richting. Maar dat oordeel is natuurlijk niet aan mij, maar aan de kiezer.

Bij de verkiezingen beloofde U de kiezers niet in een kabinet samen met de VVD zitting te zullen gaan nemen. U koos voor samenwerking met de P.v.d.A. In de praktische politiek in Nederland betekende dat dat een stem op Terlouw in feite een stem op Den Uyl was.

Dan de kabinetsformatie. Conform Uw verkiezingsbelofte heeft U, er gedurende al die lange onderhandelingsmaanden naar gestreefd met Den Uyl terug te keren in het Catushuis. Na maanden onderhandelen en touwtrekken knapte de zaak definitief. Op de oorzaak daarvan ga ik nu maar niet dieper in. Toen vaststond dat een coalitie PvdA

- CDA - D'66 niets kon worden gingen CDA en VVD samen aan de onderhandelingstafel. Het zou goed geweest zijn als ook D'66 daarbij betrokken was geweest. Ik meen in alle oprechtheid dat Uw partij in principe bereid had moeten zijn om aan de onderhandelingstafel met het CDA en de VVD te gaan zitten; bereid had moeten zijn om met die beide andere partners te onderzoeken of een coalitie mogelijk zou zijn geweest. Met daarbij natuurlijk de vrijheid de onderhandelingstafel te verlaten als men zich in het uiteindelijke resultaat niet zou kunnen vinden.

Ik vraag mij wel af wat het "redelijk alternatief" in dit verband betekent. Was op dat moment, en na al die maanden vruchteloos onderhandelen met de P.v.d.A., dit niet het eerst in aanmerking komend redelijk alternatief. U stelt dat in geval U besprekingen zou hebben geopend waarbij ook de VVD betrokken zou zijn geweest, U Uw belofte tegenover de kiezers zou hebben gebroken. Naar de letter genomen is dat juist. Maar man van een redelijke en pragmatische partij niet verwacht worden, nogmaals het was toen een 26 mei meer maar inmiddels een half jaar later, dat zij bereid en mentaal in staat is andere mogelijkheden althans te onderzoeken? Gezien de problemen waarvoor ons land staat was een zo breed mogelijk samengestelde regering gewenst. Dat had D'66 ook moeten bedenken.

Zouden de redelijke D'66 kiezers dit niet begrepen hebben en bereid zijn geweest mee te werken aan dit alternatief? Zouden zij de (helaas niet) opgebrachte moed niet hebben gewaardeerd? Gaat partijbelang dan altijd vóór het landsbelang? Andermaal stel ik vast dat U verkoos samen met de P.v.d.A. in de oppositie te gaan.

Ook wanneer ik kijk naar de achter ons liggende debatten over de regeringsverklaring zie ik wel erg weinig terug van een "redelijk alternatieve" opstelling. Naar zijn eigen aard trok oppositieleider Den Uyl daarbij nogal van leer. Uiteraard zijn goed recht. En wat deed D'66? Alle moties op één na die Den Uyl indiende bij dit debat werden door D'66 mede ondertekend, terwijl alle door D'66 ingediende moties de steun verwierven van de socialisten. Men bleek volledig op één lijn te zitten.

Tot zover is er met betrekking tot D'66 weinig dat mij tot enige vreugde kan brengen. U zult begrijpen dat ik weinig affiniteit voel tot een partij die in de praktische politiek zo sterk aan de leiband van de socialisten blijkt te lopen.

Maar er is ook een andere kant aan D'66, een kant die mij sterk intrigeert en die het naar mijn idee uiterst zinvol maakt elkaar eens wat beter te bekijken en niet alleen af te gaan op de gang van zaken in de dagelijkse politiek. De kant van D'66 die mij tot nieuwsgierigheid prikkelt betreft in de eerste plaats het program van Uw partij. In dit program herken ik duidelijk een aantal punten die mij aanspreken, andere waarover ik graag een discussie met U zou willen aangaan en waarbij ik het ook bepaald niet uitsluit dat wij elkaar daarbij zouden kunnen vinden. Ook in het politieke denken van D'66 gaat het om het individu. Terlouw heeft het bij de laatste algemene beschouwingen duidelijk geformuleerd: "individuele gerichte politiek, het collectief is de laatste jaren voldoende aan zijn trekken gekomen. Dit betekent niet dat de overheid niets moet doen. Het betekent dat de overheid de kaders moet scheppen waarin zelfstandige, verantwoordelijke mensen zich kunnen ontplooien".

Dit is een uitgangspunt wat mij als liberaal natuurlijk sterk aanspreekt. In mijn bijdrage bij de algemene beschouwingen heb ik naar voren proberen te brengen dat de mens in onze maatschappij steeds meer van collectiviteiten (van organisaties en van overheden) afhankelijk wordt. Onze maatschappij dreigt steeds killender en onpersoonlijker te worden. Er komt dan ook steeds meer verzet tegen de voortgaande collectivering, schaalvergroting en massaorganisatie. Ik heb daarbij gesteld dat naar mijn overtuiging de maatschappelijke ontwikkeling onmiskenbaar duidt op een periode van heroriëntatie en dat het er nu om gaat met zekerstelling en behoud van de verzorgingsstaat, de positie van het individu daarin te versterken. Ons als VVD gaat het om een samenleving waarin de mens zoveel mogelijk de ruimte krijgt, de kans en de mogelijkheden krijgt zich te ontplooien. Zelfstandige en verantwoordelijkheid dragende mensen, daar gaat het om.

Zitten in onze beide hiervoor genoemde visies geen aanknopingspunten voor een gesprek? Ik meen van wel.

Op het eerste gezicht lijkt dit aanknopingspunt voor een gesprek ook te vinden in de aanvraag van D'66 tot het lidmaatschap van de Federatie van Liberale Partijen in Europa. Dat zou kunnen bewijzen dat althans een deel van D'66 zich in liberaal gezelschap goed thuis voelt. Maar in de aanvraag zit ook iets merkwaardigs. U zoekt in Europees verband aansluiting bij de VVD - de VVD vervult in deze federatie een niet onbelangrijke rol - terwijl U iedere samenwerking met de VVD op het nationale vlak bij de laatste verkiezingen uitdrukkelijk hebt afgewezen. Wie dat een consequent en duidelijk beleid vindt mag het zeggen. D'66 is begonnen als kampioen van het pragmatisme. Daarna was de herziening van het kiesstelsel het belangrijkste. In de progressieve dreef heeft D'66 zich vervolgens als een variant op het socialisme gepresenteerd. Om daarna de indruk te wekken van een partij die liberaal zou zijn. Ik heb dat, zoals vermeld, in de praktijk nauwelijks gemerkt. Iemand kwalificeerde D'66 daarom eens als de partij van de gevonden voorwerpen. Voor mij staat D'66 in een schimmig niemandsland, zo U wilt een partij met een Januskop, een partij waarvan voor niemand duidelijk is waar zij nu precies staat. Aan de ene kant zie ik haar voortdurend kiezen voor een socialistische politiek waarbij het accent altijd sterk ligt op het versterken van collectiviteiten en systemen. Aan de andere kant hoor ik ook geluiden die mij sympathiek in de orden klinken en die mij als liberaal hoop geven. Maar misschien is dat afhankelijk van de personen die ik uit de kring van D'66 spreek. Ik vind dat er voor D'66 eigenlijk geen plaats is in onze politieke verhoudingen.

Ik ben graag bereid eens gezamenlijk te praten over de vraag welke richting gegeven moet worden aan de toekomstige ontwikkeling van onze maatschappij. Naar mijn oordeel zal het accent veel meer op het individu en de versterking van zowel zijn vrijheid als verantwoordelijkheid gericht moeten worden in plaats van op het

verder ontwikkelen van collectiviteiten en systemen, die de verantwoordelijkheden steeds meer overnemen. Wellicht dat uit een dergelijk gesprek ook een beter inzicht bij D'66-ers ontstaat over wat moderne liberale politiek betekent.

J.G. RIETKERK

* Dit moet een misverstand zijn. Zie het artikel van Herman Schaper elders in dit nummer (red.)

ONS LEDENBESTAND

door Frans Rogier
vice voorzitter organisatie

Onlangs ontvingen alle leden een brief van Jan Veldhuizen met een vijftal Signalen voor de ledenwerving. In deze brief werd benadrukt hoe belangrijk het aantal leden voor ons is. Onze financiële mogelijkheden zijn immers in hoge mate afhankelijk van dit ledental. Ook voor de noodzakelijke continuïteit van onze partij hebben wij meer leden nodig. In de brief van eind januari spraken wij van 8600 leden. Op 9 januari jl. toen de officiële ledentelling werd gehouden, waren dat er 30 minder. In dit aantal bevonden zich echter 106 leden, waarvan geen juist adres meer bekend is op het landelijk secretariaat (retour ontvangen post). Wij konden dus slechts 8464 leden lokaliseren, waarvan er 40 in het buitenland wonen. Dit aantal is dan ook uitgangspunt geweest van de bepaling van de verdeelsleutel in de Adviesraad. Elders in deze Democraat leest U daar meer over. Wij hebben de resultaten van deze ledentelling eens vergeleken met de vorige telling, die op 18 maart 1977 plaatsvond. Tabel 1 geeft een beeld van de aantallen leden in de regio's op beide data en de percentuele verdeling van ons ledental over de regio's. Hieruit blijkt dat onze leden nu iets beter gespreid zijn over het land, hoewel het westen en midden de bovengenoemde blijven voeren. In de afgelopen maanden is het ledental met 62,3% gestegen. Sommige regio's vertonen een veel sterkere en enkele een lagere stijging. Vooral de regio's Drenthe, Zeeland en Limburg hebben hun best gedaan.

Voor onze ledenwerving is het echter van belang te weten, waar nog een markt open ligt. Voor dit doel heb ik een vergelijking gemaakt tussen het aantal behaalde stemmen en het aantal leden in de regio's.

Tabel 2 geeft naast de aantallen stemmen en leden de verdeling in procenten over de regio's. Hieruit blijkt dat deze percentages enkele duidelijke afwijkingen vertonen. D.w.z. dat sommige regio's een groter deel van onze stemmen hebben dan leden en omgekeerd. Dit blijkt ook uit de laatste kolom van tabel 2, waarin het percentage leden t.o.v. de uitgebrachte stemmen is opgenomen. Hierbij valt op, dat de regio's Friesland, Gelderland, Noord-Holland, Zeeland, Brabant en Limburg het landelijk percentage van 1,86% onderschrijden. Een voorzichtige conclusie zou kunnen zijn, dat in deze regio's de mogelijkheden voor ledenwerving zeker aanwezig zijn. Dit geldt speciaal voor Brabant en Limburg.

Ik hoop met bijgaande cijfers een bijdrage gegeven te hebben aan onze ledenwervings-actie. Laten wij proberen ons ledental zo spoedig mogelijk te versterken. De Signalement-actie begint al te werken, want op 13 februari hadden wij reeds meer dan 50 aanmeldingskaarten ontvangen. Het aantal leden heeft inmiddels de 9000-grens overschreden. Laten wij er voor zorgen, dat wij op het voorjaarscongres minstens

10.000 leden
hebben ingeschreven.
Veel succes !!

Reactie van Jan Veldhuizen.

Het is voor mij, door alle drukte van de campagne, niet mogelijk al diegenen die suggesties en commentaar hebben opgestuurd, persoonlijk te beantwoorden. Via deze Democraat wil ik u echter bedanken voor al uw enthousiasme. En ik voel er nu veel voor om een werkgroep "communicatie" op te richten zodat af en toe in gezamenlijk overleg deze ideeën een vruchtbare basis krijgen om te gedijen.

TABEL 1 - VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE LEDEN PER REGIO

REGIO	Leden per 180377		Leden per 090178		Stijging van leden in % van 3/77- 1/77
	Aantal	%	Aantal	%	
GRONINGEN	282	5.4	332	3.9	17.7
FRIESLAND	123	2.4	236	2.8	91.8
DRENTHE	86	1.7	248	2.9	188.4
OVERIJSEL	227	4.4	489	5.8	115.4
GELDERLAND	541	10.4	866	10.3	60.0
UTRECHT	679	13.1	988	11.7	45.5
NOORD-HOLLAND	1283	24.7	1887	22.4	47.0
ZUID-HOLLAND	1467	28.3	2312	27.4	57.6
ZEELAND	47	0.9	133	1.6	183.0
NOORD-BRABANT	355	6.8	674	8.0	89.9
LIMBURG	73	1.4	209	2.5	186.3
IJSSELMEERPOLDERS	27	0.5	50	0.6	85.2
Totaal	5190	100	8424	100	62.3

TABEL 2-VERGELIJKEND OVERZICHT VAN STEMMEN EN LEDEN PER REGIO

REGIO	Stemmen 250577		Leden 090178		% t.o.v. stemmen
	Aantal	%	Aantal	%	
GRONINGEN	14.999	3.3	332	3.9	2.21
FRIESLAND	15.318	3.4	236	2.8	1.54
DRENTHE	11.239	2.5	248	2.9	2.21
OVERIJSEL	25.112	5.6	489	5.8	1.95
GELDERLAND	48.806	10.8	866	10.3	1.77
UTRECHT	35.075	7.8	988	11.7	2.82
NOORD-HOLLAND	102.609	22.7	1887	22.4	1.84
ZUID-HOLLAND	112.645	24.9	2312	27.4	2.05
ZEELAND	9.059	2.0	133	1.6	1.47
NOORD-BRABANT	56.471	12.5	674	8.0	1.19
LIMBURG	19.564	4.3	209	2.5	1.07
IJSSELMEERPOLDERS	1.526	0.3	50	0.6	3.27
Totaal	452.423	100	8424	100	1.86

LEDENADMINISTRATIE

De groei van ons ledental is het afgelopen jaar geweldig geweest en blijft zich gelukkig voortzetten, ook dankzij de inzet van onze leden. Helaas worstelt het landelijk secretariaat veelvuldig met het probleem de ledenadministratie up-to-date te houden. Onlangs bleek, dat het aantal niet meer dan 100 te bedragen. Natuurlijk maakt het secretariaat vergissingen, maar onze leden en de afdelings- of regiosecretariaten ook. Daarom wederom een dringend verzoek aan alle leden:

- GEEF ADRESWIJZIGINGEN EN FOUTIEVE ADRESSEN SCHRIFTELIJK DOOR AAN HET LANDELIJK SECRETARIAAT.

Advertentie

te koop aangeboden.

In prima staat (weinig gebruikt) verkerende

REX-ROTARY 1050 stencil-machine met toebehoren:
25 dozen (48 st.p.d.) stencils
14 inktpatronen dupl.inkt
15 flesjes correctie-lak
5 pakken (500 vel p.p.) papier A4.

Vaste prijs f. 1150,-
Te bevragen: tel. 070-669744

HET HOOFDBESTUUR

EUROPESE VERKIEZINGEN

door Herman Schaper
secretaris buitenland.

Enige maanden geleden heeft het Engelse Lagerhuis besloten dat in het Verenigd Koninkrijk bij de verkiezingen voor het Europees Parlement een districtenstelsel gebruikt zal worden. Dit betekent hoogstwaarschijnlijk dat deze verkiezingen niet meer, zoals oorspronkelijk afgesproken, in mei of juni van dit jaar zullen kunnen plaats vinden. Er zullen nu namelijk 81 nieuwe districten vastgelegd moeten worden en dat zal, naar men aanneemt, zoveel tijd in beslag gaan nemen dat de verkiezingen uitgesteld zullen moeten worden naar het najaar van 1978 of het voorjaar van 1979. (Volgens sommigen is de werkelijke reden overigens dat de wankele Labourregering de Europese verkiezingen niet wil laten plaats vinden vóór de nationale verkiezingen voor het Lagerhuis, omdat de zwakke positie van de regering bij een eventueel groot verlies bij de Europese verkiezingen teveel aangetast zou worden.)

Ondanks dit waarschijnlijke uitstel zal D'66 voort moeten gaan met de voorbereidingen die het treft voor de Europese verkiezingen. Niet alleen omdat er een kleine kans bestaat dat de verkiezingen toch nog in mei van dit jaar gehouden zullen worden, maar ook omdat wij eigenlijk nogal laat met deze voorbereidingen begonnen zijn, zodat wij eventuele extra voorbereidingstijd goed zullen kunnen benutten. De partij heeft het vorige jaar zijn aandacht vooral moeten richten op het schrijven van een programma, de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer en de opbouw van het partijapparaat, zodat er begrijpelijkerwijs met de voorbereidingen voor de Europese verkiezingen enige achterstand is opgelopen t.o.v. sommige andere partijen, die dikwijls al in 1976 met de voorbereidingen begonnen zijn. De komende maanden zullen de activiteiten binnen D'66 gebaseerd zijn op het volgende

werkprogramma, dat het hoofdbestuur onlangs vastgesteld heeft in aansluiting op de nota van Hein van Oorschot, die in de VAR is besproken en in de Democraat is gepubliceerd:

1. Het schrijven van een eigen "Europees programma"

De paragrafen van het Beleidsprogramma 1977-1981 waarin de Europese samenwerking ter sprake komt zullen hiervoor als basis dienen. Daarnaast is aan de daarvoor geëigende werkgroepen van de Wetenschappelijke Stichting gevraagd of zij, zonodig, wijzigingen of aanvullingen hierop willen voorstellen. Vervolgens zullen deze teksten samengevoegd worden tot een concept-programma dat aan het voorjaarscongres voorgelegd zal worden. Dit congres zal op 22 april plaats vinden, wat inhoudt dat er voor één en ander nog maar weinig tijd is; zo moeten de werkgroepen uiterlijk 15 februari met hun voorstellen klaar zijn. Dit "Europees programma" zal het basisdocument moeten zijn bij onze verdere opstelling voor de Europese verkiezingen, zowel bij de activiteiten binnen de partij (vormings- en scholingsactiviteiten voor kader en leden) als naar buiten bij het besluit om al - of - niet tot een federatie van partijen in de EG toe te treden en bij de nu al overal in het land plaatsvindende discussie- en voorlichtingsbijeenkomsten.

2. De voorbereiding van de ALV-beslissing of D'66 al of niet tot een federatie van Europese partijen en zal toetreden.

Dit punt heeft tot nu toe de meeste aandacht gekregen en zal op de ALV waarschijnlijk tot de meeste discussie aanleiding geven. Het hoofdbestuur wil deze ALV-beslissing zo goed mogelijk voorbereiden en zal in de komende maanden op zo ruim mogelijke schaal informatie vergaren over de verschillende alternatieven en deze informatie aan de leden presenteren. Van belang is hierbij twee aspecten te onderscheiden:

- het vergaren van de feitelijke informatie die nodig is voor een goede besluitvorming door de ALV over de verschillende alternatieven;
- het politieke advies van het hoofdbestuur aan de ALV welke van deze alter-

natieven gekozen moet worden.

Het hoofdbestuur wil met nadruk op het verschil tussen deze twee aspecten wijzen. Het eerste aspect betreft een politiek zoveel mogelijk neutrale activiteit die de leden in staat moet stellen op basis van voldoende informatie een besluit te nemen. Ook als het hoofdbestuur bijv. niet adviseert om D'66 bij de Bond van Socialistische Partijen in Europa en/of de/het D'66 leden/lid van het Europese Parlement bij de socialistische fractie aan te sluiten, zal het toch voor de leden informatie moeten vergaren over de mogelijkheid en wenselijkheid hiervan.

Als een D'66-delegatie dus in de komende maanden een bezoek brengt aan de Bond van Socialistische Partijen of aan een socialistische partij, moet dit niet opgevat worden als een liefdesverklaring aan de socialisten, slechts als de uitvoering door het hoofdbestuur van zijn verantwoordelijkheid voor een zo goed mogelijke besluitvorming in de partij. Hetzelfde geldt voor de Federatie van liberale en democratische partijen in de EG. Ook daar moeten contacten met niet worden geïnterpreteerd als een keuze voor. Dit geldt ook voor de aanwezigheid van twee D'66-leden bij het onlangs te Brussel gehouden congres van deze Federatie.

Uit de publiciteit die aan de aanwezigheid van D'66 op dit congres is gegeven, spreekt een hier nog niet genoemd aspect: het effect op de binnenlandse politiek van een keuze voor de socialistische of voor de liberale en democratische federatie. Dit is een element dat zeker betrokken zal moeten worden bij het advies dat het hoofdbestuur zal uitbrengen. Het hoofdbestuur wil er echter voor waarschuwen om dit vooralop de voorgrond te plaatsen of zelfs als uitgangspunt te nemen. Ten eerste wordt daarmee onrecht gedaan aan het intrinsieke belang van de Europese verkiezingen. Wij doen daar niet aan mee om een opening naar de VVD of de PvdA te maken, maar omdat wij de Europese samenwerking van groot belang achten. Ten tweede lopen wij zo (binnenlands redenerend) het gevaar onvoldoende

oog te hebben voor het eigen karakter van samenwerking tussen partijen van de Europese Gemeenschap en van het functioneren van het Europees Parlement. Het toetreden tot een federatie is niet hetzelfde als het sluiten van een regeerakkoord; er is een verschil tussen het opereren als een één- of tweemans fractie in de Tweede Kamer en in het Europees Parlement. Ook t.a.v. dit laatste punt: hoe functioneert het Europees Parlement, wat betekent samenwerking tussen partijen op Europees niveau, zal het hoofdbestuur informatie vergaren en aan de leden presenteren.

Na het vergaren van de informatie zal het hoofdbestuur een voorstel t.a.v. dit punt aan de ALV voorleggen.

Aanvankelijk was het de bedoeling van het hoofdbestuur om de ALV van 22 april a.s. het besluit te laten nemen of D'66 al dan niet tot een federatie van Europese partijen zal toetreden. Nu de Europese verkiezingen echter uitgesteld zullen worden t.g.v. de beslissing van het Engelse Lagerhuis, kan deze beslissing eventueel een half jaar later, op het najaarscongres, genomen worden, wat het hoofdbestuur de tijd zou geven de zaak uitgebreider voor te bereiden en de leden de gelegenheid zou geven zich in ruimere mate op deze beslissing te bezinnen.

3. Het bewust maken van de leden.

Er blijkt gelukkig al ruime belangstelling onder de leden voor de Europese verkiezingen te bestaan. Om hierop in te spelen en om verdere belangstelling te stimuleren zal het hoofdbestuur in het voor ons liggende jaar in samenwerking met de Wetenschappelijke Stichting en ons Vormings- en Scholingsinstituut, een aantal discussie- en studiebijeenkomsten organiseren. Tevens zal in de Democraat een aantal informatieve artikelen over de Europese samenwerking, het Europees Parlement, e.d. worden gepubliceerd.

4. Het vormen van kader.

Reeds nu komen er op het partijsecretariaat en de Tweede Kamerfractie een groot aantal uitnodigingen binnen voor sprekers voor fora en discussiebijeenkomsten. Dit zal nog

toenemen als de verkiezingscampagne werkelijk op gang zal komen. Hiervoor zal een aantal leden die bereid zijn zich voor D'66 bij de Europese verkiezingen actief in te zetten, getraind moeten worden. Uit deze groep zullen uiteindelijk ook kandidaten voor het Europees Parlement gerecruiteerd kunnen worden. Daarnaast zal ook het normale kader van de partij een zekere vorming t.a.v. de Europese samenwerking dienen te krijgen, aangezien ook zij ten tijde van de Europese verkiezingscampagne een rol zullen moeten spelen.

Het hierboven omschreven werkprogramma is nog niet uitputtend. Zo zal als de datum van de verkiezingen uiteindelijk is vastgesteld bijv. een campagnecommissie benoemd moeten worden. In de komende maanden zullen de hierboven genoemde punten echter de meeste aandacht krijgen.

Voor de volledigheid moet hierbij nog opgemerkt worden dat het voorjaarscongres ook nog het besluit zal moeten nemen om inderdaad als D'66 aan de Europese verkiezingen deel te nemen.

Maar, zoals al eerder in de Democraat vanuit de Tweede Kamerfractie en het hoofdbestuur gesteld is, voor een partij als D'66 die in haar politieke denken zo internationaal en vooral ook Europees gericht is kan er geen sprake van zijn om niet aan deze voor de Europese samenwerking zo belangrijke verkiezingen deel te nemen.

teloos orgaan, dat achter de Raad van Ministers en de Commissie aan mag hollen. Het moet zelf vechten voor bevoegdheden om de doodeenvoudige reden dat lidstaten het niet meer bevoegdheden willen geven. De EEG zal pas democratisch zijn als het Europees Parlement (E.P.) controle heeft over het hele EEG beleid, als het medewetgevende bevoegdheid heeft die zich verder uitstrekt dan het geven van advies. Democratisch is Europa als het E.P. en de nationale parlementen invloed kunnen uitoefenen op afspraken binnen het kader van de Europese Politieke Samenwerking. Het formuleren van Europees buitenlands beleid gebeurt nu buiten elke controle om. Heeft Europa een menselijk gezicht? Nee! Europa spreekt de mensen nauwelijks aan. Het gebeurt te ver weg, te traag en buiten hen om. Democratisering en decentralisering zijn voor een "vermenselijkt" Europa voorwaarden. Voorwaarden die binnen de EEG niet te realiseren zijn. Overgedragen bevoegdheden houdt men in Brussel met beide handen vast, meebeslissen is niet mogelijk.

Welke prijs betalen we voor Europa? Nederland heeft t.a.v. een aantal zaken de positie van "voortrekker" gekregen in de wereld (kernenergie, ontwikkelingssamenwerking). Overdracht van meer bevoegdheden aan de EEG zal het volhouden van die rol moeilijker maken. Frankrijk en Duitsland hebben niet dezelfde gedachten over ontwikkelingshulp. Binnen Europa maken juist deze landen de dienst uit, niet in naam van Europa, maar uit eigen belang. Wie meent dat totaal verschillende landen kunnen samenwerken voor een gemeenschappelijk doel, heeft het mis.

Soevereiniteitsgevoelens zijn te sterk, zeker in Europa. Europa zal als club van rijke landen, als zogenaamde politieke eenheid met mogelijk een eigen kernmacht, onder de vlag van Frankrijk en Duitsland geen bijdrage leveren aan de wereldvrede, aan een veiliger Europa en aan een rechtvaardiger welvaartsverdeling. Is er een alternatief? De EEG is niet terug te draaien, dat is duidelijk. Maar dat moet dan een puur economische rol beperkte EEG blijven, optredend op die gebieden waar samenwerking persé noodzakelijk

is. Dit betekent beperkte overdracht van nationale bevoegdheden op voorwaarde van democratisering en decentralisatie van beslissingsbevoegdheid.

T.a.v. die gebieden waarop samenwerking niet persé noodzakelijk is binnen de EEG, is zoeken naar andere vormen gewenst (energie, milieu, defensie, ontwikkelingssamenwerking en financiën). Problemen die in eigen land kunnen worden opgelost, moeten aan de nationale overheid voorbehouden blijven. Ik pleit voor samenwerking tussen landen in afzonderlijke organisaties, afhankelijk van het te regelen probleem. Dit geheel van betrekkingen moet plaatsvinden binnen het kader van mondiale afspraken waarvoor de VN het geschikte forum is.

Het zoeken naar alternatieven op regionaal nivo (de EEG is niet heilig) het kritisch volgen van de EEG en het versterken van mondiale samenwerkingsvormen moet D'66 aanspreken. Zeker als D'66 die hervormingsgezinde, creatieve partij is, die het zegt te zijn. Een partij waarvoor vrede en veiligheid, rechtvaardigheid, democratie, decentralisatie, vermenselijking en achterdocht tegen macht sleutelwoorden zijn.

Jan Rood
Utrecht

LEZING OVER DE EUROPESE VERKIEZINGEN VAN 1978. ★

door Anton de Man

Afdelingen (hoe klein ook) die een spreker willen uitnodigen over de Europese verkiezingen, kunnen een beroep doen op de Europese Beweging in Nederland. In het hoofdbestuur van deze beweging hebben dames en heren zitting die deels lid zijn van de VVD, deels van het CDA, deels van de PvdA en andere politieke groeperingen. Het HB-lid De Man is D'66-er. Hij houdt zich beschikbaar voor het houden van een lezing, of als het gezelschap klein "maar fijn" is, een praatje, over het kiezen van een Europees parlement. De onderwerpen die aan de orde komen zijn:

- Europa: geen centralisatie
- Europa, maar geen eenheids-worst

HET POLITIEK SCHOLINGS- EN VORMINGSINSTITUUT

Sinds oktober 1977 heeft D'66 een eigen Scholings- en Vormingsinstituut.

Op 28 januari jl., op de studiedag van de werkgroep 7 september van de SWB, hebben bestuur en bemanning van het PSVI zich gepresenteerd.

Het bestuur bestaat uit:

H. Groeneveld, voorzitter
H. Glaubitz, secretaris
M. van Dedem-van der Does, penningmeester
F. Cremer, lid
E. Maas, namens het HB
H. van Oorschot, namens het HB
E. Wessel-Tuinstra, namens 2e Kamerfractie

Per 1 februari is Ambro Louwe benoemd als directeur/kursusleider en Kitty Warburg zal op 15 maart in dienst treden als secretaresse.

Het PSVI gaat zich bezig houden met het organiseren van o.a. bijeenkomsten, waarbij D'66 leden en geïnteresseerden in de gelegenheid worden gesteld hun houding en vermogens (kennis, inzicht, vaardigheden) tot ontplooiing te brengen, die belangrijk zijn voor hun politiek gedrag. Dit klinkt erg fraai. In de

doorlezen naar pag. 13.

ingezonden BRIEVEN

EUROPA ★

D'66 kiest Europa als uitgangspunt voor het buitenlands beleid en als middel tot het oplossen van nationale problemen (hoofdstuk 12 beleidsprogramma). Voor welk Europa kiest D'66? Is dat een democratisch Europa? Nee! In de EEG is democratie een moeilijk begrip. Er komen Europese verkiezingen, maar dat betekent niet dat het te kiezen parlement veel bevoegdheden heeft. Het is een vrij mach-

- Hoe hoog zal de kiesdeler liggen?
- Hoeveel zetels krijgt het CDA, hoeveel de VVD, hoeveel D'66?
- Bij welke Europese partij sluit elke partij zich aan?
- Heeft een kleine partij een kans?
- Welke moeilijkheden maakt Engeland?
- Mag een Europese Parlementariër Kamerlid blijven?

Ook een afdeling van D'66 die kasperikelen heeft (zijn die er dan?) kan een beroep doen op De Man. Wie plannen heeft sture reeds thans een berichtje aan: Past. van Akenstraat 114, Roosendaal (een briefkaartje is het handigste, telefoneren is ook goed:

01650-43647), met een voorstel van een voorlopige datum.

praktijk betekent dit dat het PSVI U zoveel mogelijk van dienst wil zijn om zelf Uw politieke idealen te verwezenlijken. In de Democrata van december 1977 heeft het bestuur van het PSVI uiteengezet hoe zij tot en met mei 1978 haar activiteiten ziet. Voor de periode daarna wordt een nieuw programma uitgewerkt. De aanwezigen op de studiedag hebben reeds een aantal suggesties gedaan.

Financiël wordt het PSVI gedragen door een rijkssubsidie en een bijdrage van de partij. Dat betekent dat het budget beperkt is en er veel gedaan moet worden voor weinig geld.

Het PSVI herhaalt daarom ook het verzoek aan diegenen die bekend zijn en ervaring hebben met het geven van cursussen om zich te melden bij het PSVI om zodoende op zijn/haar wijze steun te verlenen aan de activiteiten van D'66.

VACATURE PSVI-BESTUUR

Door het bedanken van H. Poolman als lid van het PSVI-bestuur is er een vacature ontstaan, waarin op het voorjaarscongres moet worden voorzien.

Gegadigden kunnen zich tot 14 april 1978 kandidaat stellen d.m.v. een aanmeldingsformulier, dat op telefonisch verzoek door het secretariaat wordt toegezonden.

d'66 KURSUS

KURSUS "DE GEMEENTERAAD"

De gemeenteraadsverkiezingen staan voor de deur. In vele steden en dorpen beijveren D'66-leden zich om de kwaliteit van het bestuur te verbeteren door het ontwerpen van programma's en het stellen van kandidaten. Die kwaliteit moet echter bewaakt worden.

De omvang van het werk van de raadsleden is sterk toegenomen en zal nog verder toenemen. De toekomstige raadsleden dienen dus niet alleen kritisch gevolgd, maar ook gesteund te worden. Het PSVI acht het bijzonder belangrijk dat deze vertegenwoordigers en hun be-

leiders goed voorbereid zijn op hun functie.

Ook diegenen, die al ervaring hebben worden uitgenodigd om aan deze cursus deel te nemen, niet alleen om bij te spijkeren, maar ook om hun ervaring in dienst te stellen van de anderen. Voor de kandidaten en belangstellenden heeft de Stichting Burgerschapskunde een 29-delige, schriftelijke cursus uitgebracht, inhoudende:

1. De omgeving van de gemeente:
 - plaats en taak van de gemeente
 - reorganisatie van het bestuur
 - gemeentelijke politiek en politieke partijen
 - inspraak en invloed op de gemeente.
2. De gemeentelijke organen:
 - de gemeenteraad
 - het raadslid
 - het raadslid in de raad
 - het raadslid buiten de raad
 - het college van B en W
 - de ambtenaren.
3. De gemeentefinanciën:
 - de gemeentebegroting en gemeenterekening
 - de inrichting en uitgaven van de begroting
 - inkomsten van de gemeente (deel 1 en 2).
4. Ordeningstaken:
 - ruimtelijke ordening rijks- en provinciaal beleid
 - ruimtelijke ordening, gemeentelijk beleid
 - volkshuisvesting en stadsvernieuwing
 - milieubeheer
 - verkeer en vervoer
 - economie en werkgelegenheid.
5. Welzijns- en verzorgingstaken:
 - welzijnsbeleid
 - onderwijs en vorming
 - cultuur
 - sport en recreatie
 - volksgezondheid
 - sociale zaken.
6. Overige taken en samenvatting:
 - openbare orde
 - overige taken
 - samenvatting.

Door gezamenlijke inschrijving op de schriftelijke cursus via het PSVI worden de kosten per cursus verlaagd. Het PSVI gaat deze cursus mondeling begeleiden. Gedurende 8 avonden wordt er gewerkt aan verduidelijking, D'66 standpunten, vergaderen diskussietechnieken.

1. bestuur van de gemeente
2. financiën
3. inspraak
4. rollenspel "M'n belangen staan op het spel"
5. ruimtelijke ordening
6. welzijnsbeleid
7. simulatiespel
8. follow up, aan het eind van het jaar.

Het ligt in de bedoeling om de cursus tijdens de maanden april en mei in verschillende plaatsen te houden. Om de cursus zoveel mogelijk naar U toe te brengen is het nodig een snelle inventarisatie te houden van deelnemers, begeleiders en hun spreiding. Voor de begeleiders vragen wij mensen die bekend zijn en ervaring hebben met het geven van cursussen: vergader- en discussietechniek.

Wil de mondelinge begeleiding optimaal functioneren dan is een aantal van 25 deelnemers gewenst. Kosten inclusief de schriftelijke cursus f. 30,-. Te storten op giro 3909120 t.n.v. penningmeester PSVI o.v.v. "kursus De Gemeenteraad". Reiskosten zijn voor rekening van de deelnemer. Mochten deze kosten een bezwaar zijn, neem dan contact op met Ambro Louwe, directeur PSVI, tel. 070-467188. Opgave en inschrijvingsformulieren binnen TIEN DAGEN te zenden aan PSVI, Javastraat 6, Den Haag.

INSCHRIJVING DEELNEMERS

naam

adres

woonplaats

gedurende jaren ervaring met raadswerk.

telefoon.....

voorkeursavond:
ma di wo do vr za
(gewenste avond omcirkelen).

voorkeursplaats:
.....

OPGAVE BEGELEIDERS

naam

adres

woonplaats

telefoon

heeft ervaring als cursusbegeleider ja/nee

voorkeursplaats:
.....

voorkeursavond:
ma di wo do vr za
(gewenste avond omcirkelen)

Indien U de Democrata niet wilt verknippen, kunt U ook een briefje schrijven.

Advertentie

COWADDE

Aannemende dat de kweekfunctie van de Waddenzee eerder evenredig zal zijn met de totale kustlengte, dan met de oppervlakte (evenals de effectiviteit van de radiator meer afhangt van zijn oppervlakte dan van zijn inhoud), is het doel te komen tot een meer optimale symbiose van functies voor dit gebied. Gedacht wordt aan natuurgebieden, viskwekerijen en zeilgebieden in een stabiele ecologische verhouding. In concreto kan door het plaatsen van grote (bijv. uit geprefabriceerde betonelementen opgebouwde) viskwekerijen, als kribben gestrooid opgesteld op slimme plaatsen (bijv. op de randen van de hogere waarden), de natuurlijke aanslibbing geïncanaliseerd worden, waardoor zich bijvoorbeeld nog

10 GRIENDEN (met zeehondenstranden), 5 BIESBOSSEN (met biologische proefstations), 12 ZWANENWATERS, 8 BOSPLATEN (met paardestoeterijen), 3 EERNEWOUDS en 5 SNEKERMERE (met zeilscholen en jeugdherbergen) zouden kunnen vormen. De komberging van de viskwekerijen, kleinere binnenzeeën en de geulen erheen, zouden zodanig afgestemd kunnen worden, dat het getijdengebied in evenwicht zou zijn. Wie er geïnteresseerd is, gezamenlijk de schouders te zetten onder de technische, biologische en ecologische en toeristische aspecten, die aan dergelijke projecten eigen zijn, of die deze visie nader willen onderzoeken, schrijfje naar:

"COWADDE"
Turkooislaan 24
UTRECHT

DE DEMOCRAAT IN GESPREK
MET
HENK ZEEVALKING

Mr. Hendrik Jan
Zeevalking (55)

- sinds 8 september 1977 lid van de Tweede Kamer voor D'66,
- was ruim twee jaar staatssecretaris van Justitie in het vorige kabinet,
- een van de oprichters van de partij en vicevoorzitter van 1967 tot 1969,
- van 1970 tot 1974 wethouder van Openbare Werken en Verkeerszaken in Utrecht. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 1974 (waarbij D'66 één zetel verwierf) was hij gemeenteraads-lid tot hij in 1975 staatssecretaris werd.

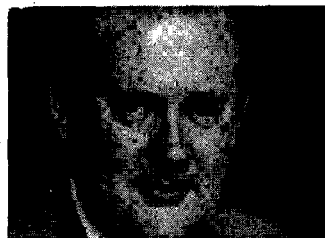
'Ik ga altijd de verkeerde kant op. In Utrecht begon ik als wethouder en werd later gewoon lid van de raad. In Den Haag begon ik als staatssecretaris en nu ben ik kamerlid.'

Aan het woord is Henk Zeevalking, de - vanwege zijn achternaam met een Z - laatste van de 36 ondertekenaars van het appèl, dat op 15 september 1966 de stoot gaf tot de oprichting van onze partij, Democraten '66. Hij was een van de 'ouderen' die het appèl tekenden, een van de weinigen die de vooroorlogse politieke situatie niet alleen van horen zeggen kenden, maar nog net bewust hadden meegemaakt. Een van degenen ook, zoals hij zelf zegt, die niet wilden breken met het verleden om op zoek te gaan naar iets heel nieuws, maar die in D'66 de herleving zagen van het oude ideaal van de Vrijzinnig Democraten.

Maar hoe kwam hij dan terecht bij die bent van het appèl?

De aanzet daartoe was een brief die ik in februari 1966 schreef aan Gruyters, toen nog lid van de gemeenteraad van Amsterdam voor de VVD. Gruyters was geïnterviewd, ik meen door Vrij Nederland. Hij somde daarin een aantal grieven op die hij toen al tegen de VVD had. Op dat moment diende zich in die VVD toch al aan wat later erg duidelijk in die partij zou worden, dat zij meer en meer van een liberale een conservatieve partij werd. Op zich is daar niets

PORTRET

van een partijganger

tegen, al blijf ik van mening dat er ook op dit ogenblik in de VVD een aantal vooraanstaande partijleden rondlopen, die erg graag van dat beeld van dat behoudende in de VVD af zouden willen.

Naar aanleiding van dat interview schreef ik Gruyters een briefje. Ik was toen zelf lid van de landelijke culturele commissie van de VVD en ik was het op een aantal punten zeer met hem eens. Gruyters schreef terug dat hij met enkele mensen in gesprek was en dat er voorzichtig gespeeld werd met de gedachte om tot een nieuwe politieke groepering te komen. Later in april, mei 1966 nodigde hij mij uit mee te vergaderen met een groep die later het appèl heeft gepubliceerd. Wij kwamen wekelijks in Amsterdam bijeen, soms voltallig, soms in kleinere groepjes als er bepaalde facetten uitgewerkt moesten worden.

Beginsel of program

Dat appèl had een geweldig effect. Zo'n duizend mensen reageerden binnen enkele weken en op 14 oktober 1966 is toen de partij opgericht.

'Als er een tweede kabinet-Den Uyl was gekomen, zou D'66 al zijn energie hebben moeten besteden om PvdA en CDA bij elkaar te houden!'

Wie zijn eigenlijk van die appèl-groep nog over, dat wil zeggen nog actief binnen de partij?

'Zo heel veel zijn het er niet meer. Gruyters, Van Mierlo, Nypels, Gajentaan, Jongedijk, Bestman uit Baarn, Schuyer in Enschede en Ringnalda, dat is het wel zo ongeveer. Ik zal er wel een paar vergeten, die moeten zich dan maar melden.

Er zijn er nogal wat die zich teleurgesteld hebben afgewend en weer naar hun eigen partij zijn teruggedaan. Een enkeling is zelfs weggegaan en weer teruggekomen.'

Hoe verklaart u zoiets nou? 'Kijk, je moet niet vergeten dat die appèl-groep, en de partij zelf in zijn beginjaren ook, dat was een samenkomst van drie stromingen. Een deel uit de PvdA, een deel uit de VVD en een deel met name uit de KVP. Die mensen vonden elkaar vooral op een programmatiese basis. Dat was de reden dat D'66 zich toen aandeed als een programpartij. Het kon eenvoudig geen beginselpartij zijn. Om het eens te worden over het program hadden we al dagen werk, stel je voor dat we over beginselen waren begonnen... Het aardige van de partij is juist dat zij is blijven bestaan, appellerend aan de onvrede uit alle hoeken. Iedereen zoekt iets anders, maar we vonden elkaar in het besef dat het zo niet langer kon. De discussies waren overigens niet van de lucht. Ik heb al gezegd dat er nogal wat mensen van het eerste uur zijn verdwenen. Zelf ben ik nooit teleurgesteld geweest in de partij. We waren het wel niet altijd met elkaar eens. Met name met Hans van Mierlo heb ik daar nog al eens van mening verschillend, overigens altijd loyaal ten opzichte

'Naar mijn gevoel hebben binnen het CDA de KVP-mensen de touwtjes in handen. Dat is misschien de reden waarom die loyalisten vooral AR-mensen zijn'

van elkaar en van de partij. Ik vond, en dat vind ik nog, dat D'66 duidelijk een doortrekken was van de lijn van de Vrijzinnig Democraten van voor de oorlog. Van Mierlo vond dat bepaald niet, vond dat ook gevaarlijk om dat zo te stellen, want hij meende dat dat een achterhaalde zaak was.' En u hebt hem daar nooit van kunnen overtuigen?

De filosofie van de partij

'Ik ben gek op geschiedenis. Ik vind ook dat elke politicus veel geschiedenis moet lezen en bestuderen. Dan merk je dat er zelden werkelijk iets nieuws gebeurt. In publikaties van mijn hand, onder andere in de Democraat uit de beginjaren, kun je

'Uit eigen lijfsbehoud zullen VVD en PvdA nooit samen in een regering gaan zitten. Zoveel gezond verstand acht ik echt in die partijen wel aanwezig dat ze dat nooit zullen doen!'

lezen dat ik pleit voor een vorm van beginsel van D'66 tegenover het pragmatisme dat toen hoogtij vierde. En langzamerhand zie je dan in de zeventiger jaren, vooral ook door de neergang die we gekend hebben, het besef doorbreken dat we niet op die ene poot van dat program kunnen rusten; daar zit toch ook iets van een levensbeschouwing in D'66. Dat idee is sterker geworden en dat heeft mij alleen maar deugd gedaan. Onlangs heb ik nog eens mijn ideeën over de filosofie van D'66 op papier gezet. (Zie elders in dit nummer; Red.) Bij zo'n partij hoor ik en ik denk dat veel mensen in het land bij zo'n partij horen. En dat 'er bij horen' is iets anders dan alleen bij een partij zijn vanwege het program. Het komt ook wel door mijn leeftijd. Je ziet het in de fractie. Ik ben de oudste, dan komt er, tien jaar niets en dan komt de rest. En een mens blijft toch een product van de maatschappelijke omstandigheden waarin hij verkeert, dat ben ik roerend met Marx eens.'

Bracht dat 'ouder' zijn ook niet mee dat u wist dat het anders kon, terwijl de 'jongeren' alleen maar op zoek waren naar iets wat er nog nooit geweest was?

Middenpartij

'Ik wist van het begin af dat het mogelijk moest zijn weer een partij te formeren tussen liberalen en socialisten. Dat was altijd mijn idee geweest en in 1966 dacht ik, nu hebben we de kans en gezien de ontwikkelingen van D'66 in de loop van tien jaar is dat er ook uitgekomen.'

Maar wel met hangen en wurgen en veel uitstapjes naar de socialisten?

'Ja, maar dat vind ik wel verklaarbaar. Politiek gezien staan we dichterbij de socialisten dan bij de VVD.' U vindt zo'n kwalificatie als links-liberalen wel verteerbaar?

'Ja, wij zijn in het algemeen meer liberaal dan de VVD. Dat betekent niet dat

er geen liberalen in de VVD zitten, dat hoor je me niet zeggen. Maar de VVD heeft zich de conservatieve rol laten opdringen en daardoor de ruimte gegeven voor een partij als D'66.' En u bent het eens met de onafhankelijke koers van de partij?

'Jazeker, we moeten niet tegen die PvdA aanhangen, maar ik blijf wel van mening dat voor ons land de beste regering wordt gevormd door PvdA, CDA en D'66. Ik zie, en daarin verschil ik van mening met vele anderen, die regering van PvdA met VVD ten enen male niet zitten. Misschien zou ik in mijn hart nog wel willen, maar mijn verstand zegt dat dat nooit kan. Ik denk zelfs dat je nu bij de Statenverkiezingen al zult kunnen zien dat de samenwerking CDA-VVD vooral profijtelijk zal blijken voor het CDA.' En hoelang geeft u dit kabinet?

'Koffiedik kijken heb ik nooit gedaan, maar je hoeft geen profeet te zijn om te vermoeden dat het CDA onder druk van de loyalisten op een gegeven moment zo ver zal gaan dat het de VVD te gortig wordt. Je kon het eigenlijk al zien bij het Almelo-debat. De VVD was echt niet zo pro de motie Van Houwelingen. En dat beeld zullen we telkens terug zien. Maar hoelang ze dat volhouden voor ze aan interne verdeeld-

'De formatie van een tweede kabinet-Den Uyl was in feite al bij de aanvang ervan tot mislukken gedoemd. De persoonlijke verhouding tussen Van Agt en Im Uyl was de laatste jaren langzaam maar zeker steeds slechter geworden. Die twee irriteerden elkaar'

heid bezwijken is voor mij ook nog een vraag.'

Burgemeester

Van de landelijke naar de plaatselijke politiek. U hebt eens ooit, ik meen in 1972, in de Democraat geschreven dat we wat voorzichtiger moesten zijn met uitspraken over de gekozen burgemeester. Ik heb dikwijls ervaren - en ik denk meer mensen in de partij - dat als we eens ergens enthousiast over waren, dan kwam Zeevalking vertellen dat we wat genuanceerder moesten denken. Hoe komt dat?

'Hoe het komt dat jullie ongenueanceerd denken, dat weet ik niet. Wel weet ik dat die partij van ons altijd heeft gezegd: er moet een gekozen burgemeester komen, maar zij heeft zich nooit in concreto uitgelaten over hoe dat dan zou moeten gebeuren. Je kunt zo iemand rechtstreeks door de bevolking laten kiezen, of getrapt door de gemeenteraad

zoals in het buitenland veel gebeurt. En moet hij uit de gemeenteraad gekozen worden of niet? Er zijn allerlei varianten denkbaar, maar daar hebben we nooit een duidelijk concept voor op tafel gelegd. Pas als je het gaat uitwerken komen de problemen op tafel. Neem nou die kwestie van de openbare orde, de politie, dat behoort nu tot de taak van de burgemeester, en dat kan ook, omdat hij onafhankelijk is. Bij de gekozen burgemeester moet dat deel van de taak worden overgenomen. Door wie? Door de justitiële kant? En is dat dan zo gunstig? Kijk maar naar Frankrijk. Wel een gekozen burgemeester, maar de belangrijkste man in het departement is de prefect en die wordt door Parijs benoemd. Wat ik nu heb willen zeggen indertijd - en dat geldt nu nog - is dat je wel kunt roepen om een gekozen burgemeester, maar dat je je wel even moet verdiepen in de consequenties.'

Meepraten

En waar blijft dan de door D'66 zo geroemde inspraak? 'Ja wacht even, er kan best een inspraakprocedure zijn die leidt tot een benoemde burgemeester. En dat kan verder gaan dan die zogenaamde profielschets. Ik vind dat als er tien sollicitanten zijn voor een bepaalde gemeente, dat dan de

raad van die gemeente tenminste de namen en ook iets van de achtergronden van die tien moet kennen. En er zich geargumenteerd over moet kunnen uitspreken. Maar ik vind ook dat een gemeente beter af is met een goede benoemde bestuurder, al is hij dan toevallig geen lid van jouw partij, dan met een figuur die gekozen wordt omdat hij veel geld heeft en dus veel rondjes kan geven.

'De VVD is de gevangene van het CDA en de loyalisten zijn de cipers'

U hebt van uzelf wel eens gezegd dat u meer bestuurder bent dan volksvertegenwoordiger. Zou u zelf burgemeester willen zijn? 'Ik zeg niet neen tegen het burgemeesters-ambt, maar er zijn natuurlijk meer aardige bestuurlijke functies. Maar burgemeester zou mij wel liggen en ik wil ook best zeggen waarom. Ik houd van regelmaat in mijn bestaan. Ik houd ook van het nemen van beslissingen en dat gebeurt in feite toch achter de groene tafel. Dat merk je natuurlijk heel sterk als je van je staatssecretarisstoel op de oppositiebank in de kamer terecht komt. Vindt u de macht van de politieke partijen ook over de kamerleden te groot? In sommige partijen wel, daar worden volksvertegenwoordigers door de partij teruggedroepen als ze het niet goed doen. Maar dat geldt zeker niet voor D'66. Je mag er in de fractie best een afwijkende mening op na houden, en er kijkt zelfs niemand van op als wij verdeeld stemmen, al proberen we dat wel te voorkomen.'

Campagneleider

Behalve lid van de fractie is Henk Zeevalking in D'66 ook nog campagneleider en hij heeft als zodanig zijn sporen bij de laatste kamerverkiezingen al verdiend. Wat doet u nou als campagneleider? 'Dat is ook een bestuurlijke functie. Je kijkt of het goed gaat en als het niet goed gaat zeg je daar wat van. Maar ik heb zo'n geweldig team - en ik wil hier toch de naam van Jan Veldhuizen weer eens noemen -, daar komen we eens per week mee bijeen en verder loopt alles op rolletjes.'

Wat gebeurt er allemaal?

Als giro 1.000.000 het toelaat gebeurt er zeer veel. Er komt voor de Statenverkiezingen een folder in twee kleuren op kringlooppapier, met een landelijk deel en een per provincie variërend binnenwerk. Jan Terlouw spreekt tenminste éénmaal in elke provincie, bij voorkeur in de provinciale hoofdsteden, Jan Glastra van Loon spreekt ook tenminste in iedere provincie één keer. En de

'In feite heeft het CDA dezelfde beproefde tactiek gevoerd die de KVP vroeger ook verstonde: bij een links kabinet maak je een rechtse fractievoorzitter en omgekeerd. Zo houd je de zaak in evenwicht'

kamerleden zullen werkbezoeken brengen aan hun eigen provincies. Dat gebeurt natuurlijk in samenwerking met de lijsttrekkers en de regiobesturen.

Er komen 20.000 affiches en nog eens 35.000 raambiljetten met de naam van de lijsttrekker en het lijstnummer. Bovendien 150.000 stickers met het redelijk alternatief en 200.000 exemplaren van een wonderboom. "D'66 be- looft geen wonderen, wel degelijk werk" is daarbij de achterliggende gedachte. Naast allerlei andere activiteiten is het aardig om te vermelden dat de elf commissarissen der koningin bij het bekend maken van de lijstnummers van D'66 een boom hebben ontvangen. Een heel symbolische boom, namelijk een snelgroeiër. 'Maken we goede Statenverkiezingen?'

'Waarom zouden we geen goede Statenverkiezingen maken?'

Stijn Verbeek

TELEVISIE-UITZENDINGEN

woensdag 15 april 1978
woensdag 28 juni 1978

RADIO-UITZENDINGEN:

donderdag 9 maart 1978
donderdag 23 maart 1978
donderdag 4 mei 1978
donderdag 18 mei 1978
donderdag 1 juni 1978

CAMPAGNE NIEUWS

29 maart 1978 gaat de Nederlandse kiezer weer naar de stembus om een hokje rood te maken. Op die dag, de woensdag na Pasen, wordt de bezetting van de zetels van Provinciale Staten gekozen. Maar de uitslag van die verkiezingen zullen ook als een graadmeter gezien worden van de politieke krachtsverhoudingen in het algemeen. De regeringspartijen zullen een bevestiging willen krijgen van de kiezers. En de oppositiepartijen zullen campagne gaan voeren om de kiezers te vragen hen te steunen. Ook d'66, sinds 25 mei 1977 door het grote succes weer een volwaardige partij, gaat actief campagne voeren. Maar d'66 gaat de verkiezingen in om weer d'66 vertegenwoordigers in de Provinciale Staten te krijgen. Want het zijn Provinciale Staten verkiezingen!

Omdat het Provinciale Staten verkiezingen zijn is er als campagne organisatie voor een Provinciale Opzet gekozen. Ieder regiobestuur is -al enige tijd geleden- gevraagd een provinciale coördinator aan te stellen voor de provinciale campagne en indien nodig een extra coördinator voor de spreekbeurten. -De provinciale coördinatoren moeten in de eigen provincie alle activiteiten samenbinden en organiseren of delegeren naar de betrokken subregio of afdeling.

Campagne coördinator zijn:

Groningen: Frans Zwols,
Schildwolde, 05982-1623

Friesland: Gert Walinga,
Stiens, 05109-1617

Drente: Jan Drenten,
Paterswolde, 05907-1889

Overijssel: Ireen van Eerdewijk
Oldenzaal, 05410-14871

Gelderland: Werner Uerz,
Zevenaar, 08360-24055

Utrecht: Else Kuiper,
Zeist, 03404-15490

Noord Holland, Loebas Oosterbeek, Amsterdam, 020-935609

Zuid Holland, Henk Bonset,
Schiedam, 010-705710

Zeeland: Ab Pouwer,
Veere, 01181-280

Noord Brabant, Frans Bruggen
Hooge Loon, 04978-1683

Limburg, Max Wouters,
Elsloo, 04402-2112

IJsselmeerpolders: Ab Coppens
Lelystad, 03200-40367

Spreekbeurt coördinator zijn:
Groningen: Frans Zwols

Friesland: Hanneke van Damme
IJlst, 05155-1251

Drente: Jan Drenten

Overijssel: Noortje van Lijf
Enschede, 053-353116

Gelderland: Werner Uerz

Utrecht: Else Kuiper

Noord Holland: Rick ten Have
Amsterdam, 020-233263

Zuid Holland, Menno Witteveen
Leiden, 071-124217

Zeeland: Ab Pouwer

Noord Brabant: Frans Bruggen

Limburg: John Marks,
Venray, 04780-1279

IJsselmeerpolders: Ab Coppens

Deze coördinatoren onderhouden intensief contact met het Campagne Team in Den Haag. Het Campagne Team -op het landelijk secretariaat- regelt de spreekbeurten van de kamerleden en heeft een schema gemaakt voor de spreekbeurten van Jan van Loon en Jan Terlouw.

Het schema van Jan van Loon:

ma 27 februari : Delfzijl

di 28 februari : Amersfoort

wo. 1 maart: Den Bosch

ma. 6 maart: prov. Drente

di. 7 maart: Gorkum

vr. 9 maart: prov. Friesland

ma.13 maart: Nijmegen

vr.17 maart: Hilversum.

ma.20 maart: prov. Limburg

di.21 maart: Leiden

do.23 maart: prov. Zeeland.

Het schema van Jan Terlouw

do. 23 februari: Vlissingen

ma. 27 februari: Assen

do. 2 maart: Arnhem

ma. 6 maart: Breda

do. 9 maart: Rotterdam

ma.13 maart: Groningen

do.16 maart: Utrecht

ma.20 maart: Enschede

di.21 maart: Amsterdam

wo.22 maart: Maastricht.

-Deze data zijn onder voorbehoud en voorlopig-

Ook organiseert het Campagne Team in overleg met de betrokken provinciale coördinator de werkbezoeken van het fractielid dat bij de provin-

cie hoort.

En voor diegene die actief aan de campagne gaan deelnemen produceert het Campagne Team ook dit jaar weer een Handboek. Het Handboek is bedoeld als leidraad voor het voeren van Campagneacties. Er staat informatie in over "gericht campagne voeren om de eventuele d'66 kiezer te bereiken" en er staat politieke achtergrondinformatie in voor hen die voor het voetlicht zullen gaan treden.

De Campagne Commissie wenst alle d'66-ers veel sterkte toe en een vruchtbare strijd.

NIEUWS uit de regio

De Democraat is er ook voor U. De redactieraad stelt gaarne ruimte beschikbaar voor uw korte mededelingen onder dit hoofd.

ZUID-HOLLAND

voorzitter: F.Th.Hesselink,
Laan van Leeuwesteijn 53,
Voorburg, tel.070-871663
secretaris: R.D.Stam,
J. van Goyenkade 12, Leiden,
tel. di en do: 070-453271
penningmeester: E.F.Berkhout,
Roelofsstraat 28, Den Haag,
tel. 070-249587
Leden: B. van Arend, Birner-
veld 134, Rotterdam,
tel. 010-800086
D. Klerkx, Gruttohof 24,
Roelofarendsveen, tel.01713-
4131
R. Verhagen, Bleulandweg 134
Gouda, tel.01820-24923
H.M.J. Bonzet, Griegplein 75,
Schiedam, tel.010-705710
namens het HB: O.Drukker,
J.Minnepad 19, Rotterdam,
tel. 010-204466

Subregio contact personen:

Rijnmond: H.M.J. Bonzet,
Griegplein 75, Schiedam,
tel. 010-705710
Drechtsteden: mevr.A.Hol-
BTjpost, Prickwaert 29,
Slidrecht, tel.1840-2194
Haaglanden: mevr.M. van Oor-
schot-de Leeuw, Obrechtstr.
370, Den Haag, tel.070-451576
Midden-Holland: mevr.E.Evans,
Koninginneweg 162, Bodegraven
Leiden/Bollenstreek: P.J.C
Alkemade, Fr.Halsstraat 15,
Lisse, tel.02521-12847.

Campagne commissie:

H.Bonzet, Griegplein 75,
Schiedam, tel.010-705710
P.van Alkemade, Fr.Halsstr.
15, Lisse, tel.02521-12847

M. Witteveen, Groenhovenstr. 15, Leiden, tel. 071-124217. E. Josselin de Jong, W. de Zwijgerlaan 33, Oegstgeest, tel. 071-150884

Bericht aan de afdelingen:

Het provinciaal verkiezingsprogramma werd in een oplage van 3000 exemplaren gedrukt. De afdelingsbesturen dienen het bij hun sub-regio contactpersoon op te halen en aan alle leden te verspreiden. De afdelingen worden nogmaals opgeroepen om veel aandacht te geven aan de provinciale verkiezingen. U kunt immers Uw gemeenteraadsverkiezing wel vergeten als de verkiezingen voor de provinciale staten slecht zouden verlopen!

De afdelingen worden gevraagd hun convocaten ook toe te zenden aan: - Onno Drukker, J. Minneepad 19, Rotterdam - Elida Wessel, Willem de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest - Ruud Stam, Javastraat 6, Den Haag

Aan de leden: Als U Uw verkiezingsprogramma niet ontvangt kunt U dat of bij Uw afdeling of bij Uw subregio contact persoon halen.

GELDERLAND

Tijdens het eerste Gelderse regiocongres beloofde ik een vlotte communicatiestroming te bevorderen tussen de afdelingen met hun leden, de regio en het HB.

1 Oktober vorig jaar was dat, de regio telde 619 leden en 11 afdelingen.

8 Februari is het nu, de regio telt een dikke 900 leden en 18 afdelingen + daarnaast diverse nieuwe ledenkernen waar men zich alsnog, in de gemeenteraadsverkiezingen heeft gestort. Afdelingen begonnen zich als veelkoppige draken te gedragen: zo heb je er één, en zo heb je er drie voor in de plaats. Het regiobestuur holt hijgend achter de ontwikkelingen aan, blij dat er zo'n vaart in zit, maar beduusd vaststellend dat we tekort schieten in het tijdig toespelen van alle mededelingen aan de leden. Tot dusver zijn de deur uitgegaan:

- regionieuwsbrief nr. 1 (met uitvoerige adreslijst)
- regionieuwsbrief nr. 2 (met mededelingen over werkgroepen, kadervormingsweekenden en het regiocongres)
- een voorlichtend stencil over provinciale staten en statencandidaten
- Gelderse ontwerp-verkiezingsprogramma Provinciale Staten.

Wij zijn financieel niet in staat alle mededelingen rechtstreeks aan U toe te sturen. Voor de bovenste drie stukken alleen al zou ons dat f.1200.- gekost hebben. Elk ander systeem betekent modderen en onherroepelijk fouten maken ondanks goede bedoelingen. Wat we tot dusver geprobeerd hebben, is om alle afdelingen met een minimum aan geld- en tijdverlies iets meer stukken te bezorgen dan ze leden tellen, en de distributie verder aan hen over te laten. Zo is de verspreiding van regio-nieuws nr. 1 begonnen op het congres in Nijmegen en die van nr. 2 op de presentatievergaderingen van statenkandidaten. Verdere verspreiding d.m.v. uitdelen op ledenvergaderingen en de rest meesturen met de e.v. afdelingsconvocatie. De afdelingssecretarissen kost deze gang van zaken veel extra tijd en postzegels; daarom zijn we blij dat er zo royaal is meegewerkt. Hartelijke dank aan allen die ongezien hebben meegeholpen!

We weten dat dit systeem plaatselijk heeft gefaald. Als U daardoor informatie tekortgekomen bent, spijt ons dat werkelijk. Na 15 januari zijn vele mededelingen over lopende zaken door mij verstuurd aan de afdelingsbesturen. De regio gonst nl. van activiteit. Dringt van dat gegons niets tot U door? Bel dan Uw afdelingssecretaris en U bent weer helemaal bij!!

- Secretariaten van de het laatst opgerichte afdelingen, c.q. adreswijzigingen:
afd. Brummen/Eerbeek: mevr. A.E. de Goedeeren, Hallsedijk 33, Empe, tel. 05757-359
afd. Epe: Postbus 125, Epe afd. Gorssel: mevr. E. Kleiweg de Zwaan, Parallelweg 12a, Gorssel, tel. 05759-2520
afd. Hattem: mevr. M. van Oosten, Sanderspad 12, Hattem, tel. 05206-3064
afd. Hoevelaken: P. Keete, Hazeleger 2, Hoevelaken, tel. 03495-5589
groep Renkum: mevr. J.J. Smit, Lindelaan 10, Renkum, tel. 08373-3280
afd. Rheden/Rozendaal: J.A. Hollemans, Massenweg 24, Rheden, tel. 08309-2093
afd. Liemers (Zévenaar): J. Traag, Zuiderlaan 41, Zévenaar, tel. 08360-24019
afd. Wageningen: Postbus 227, tel. 08389-4021
afd. Wychen: mevr. M. Peters, Panhuisweg 27, Alverna bij Wychen; tel. 08894-3201

HOE DOEN JULLIE DAT ??????*

Zeg, regio- afdelingspenningmeesters van D'66, buiten Friesland, hoe regelen jullie de financiën? Gaan jullie ook bij iedere regio- afdelingsvergadering met de pet rond, om de zaalhuur te kunnen betalen? Houden jullie ook regelmatig een collecte, zodat de regio- afdelingssecretaris de porto- en stencilkosten enigszins vergoed kan krijgen? Laten jullie ook bedelbrieven rondgaan, met als enige resultaat, dat de porto- en stencilkosten van die brieven nauwelijks worden gedekt door de opbrengst? Vinden jullie het ook zo vervelend, om dan steeds weer dezelfde actieve leden te laten opdraaien voor de kosten van de regio-afdeling? Of hebben jullie een regio-afdeling-contributie? Komen de niet-actieve leden dan ook vlot over de brug? Wat doen jullie met die enkelingen (??), die niet (willen) betalen?

Wat vinden jullie leden van zo'n regio-afdelingscontributie? Vinden die het net zo dwaas als wij, dat je lid bent van een partij, die "kleinschaligheid" en "aan de basis moet het gebeuren" voorstaat en zo'n minuscuul percentage van de landelijke contributie ten goede laat komen aan de activiteiten van de regio-afdelingen?

Over bovenstaande (en nog veel meer) vragen hebben de afdelingspenningmeesters en de regio-penningmeester van Friesland op 2 februari jl. vergaderd (waarvoor gezamenlijk ook weer zo'n 200 km moest worden gereisd) zonder tot een bruikbaar antwoord te komen. Besloten is dan ook dat ondergetekende zijn brievenbus open zou stellen, voor het ontvangen van het verlossende antwoord op de - voor ons zo klemmende - vraag:

HOE DOEN JULLIE DAT ??????

namens de afdelingspenningmeesters en de regiopenningmeester van D'66 in Friesland,

L.C. Spithost Tussendijk 22 Bergum (Fr)

EEN LINKSE OF EEN NATIONALE OMROEP (2) *

door P.Hans Frankfurter.

In de december-Democraat pleit Piet Bruinsma voor een progressief kabinet dat hervorming van de omroep als een maatschappij-hervormend voorstel in zijn programma opneemt. Ik kan het hem slechts nazeggen. En daaraan toevoegen dat zelfs een wat minder progressief kabinet - naar het recente voorbeeld van de (Britse) Annan Committee - een staatscommissie in het leven zou kunnen roepen die op korte termijn een advies uitbrengt over de toekomst van de omroep. Het had trouwens weinig gescheeld of althans het D'66-beleidsprogramma had ook een paragraaf over het omroepbeleid bevat. In de plaats daarvan bereidt de subgroep Media van de SWB-werkgroep Cultuur nu een media-nota voor. Vanzelfsprekend is Bruinsma, en hij niet alleen, meer dan welkom, daaraan mee te sleutelen.

Maar Piet Bruinsma pleit ook voor het laten verdwijnen van de STER, met steun van D'66 nog wel. Kan het zijn dat zijn misprijzen allereerst betrekking heeft op datgene wat via de STER wordt aangeboden? Wil Bruinsma de consumptie-maatschappij (en daarmee de bevestiging van het primaat van het bezit) niet verder bevorderen? Vindt hij de commercials wellicht misleidend en stupide? Zijn de producten waarvoor deze reclame maken soms schadelijk? Natuurlijk is het noodzakelijk alle reclame en dus ook t.v. spots aan regels te onderwerpen. Maar die moeten zich dan beperken tot onsmakelijkheden die teveel mensen choqueren, tot onduidelijkheden waardoor het publiek zich gemakkelijk kan vergissen, tot oneerlijkheden die de mensen misleiden. En zo zijn er allicht meer ondingen die zich door voorschriften laten weren. Een product dat niet echt beantwoordt aan een verlangen of een al sluimerende gedachte wordt zelfs met de

meest intensieve reclame niet verkocht. Anders had de Nederlandse Volks Unie nu heus wel een vertegenwoordiger in de Tweede Kamer gehad.

Trouwens: wie vermag eigenlijk voor mij bepalen of een product voor mij al dan niet van belang is? Komt Piet Bruinsma wel op voor de vrije meningsuiting als het om politieke zaken gaat, maar doet hij dit niet voor producten en diensten, alsof de consument dan plotse-ling niet meer tot selectie in staat zou zijn? Zou hij een tegenstander zijn van iedere vorm van reclame, dan leid ik daaruit af dat hij geen aanhanger is van de ondernemingswijze productie zoals wij deze in onze westerse samenleving kennen.

Ik hoop natuurlijk dat Piet Bruinsma het allemaal heel anders bedoelt. Maar: zolang hij alleen ten strijde trekt tegen het symptoom dat STER heet, maar het achterliggend fenomeen onaangetast laat, gaat hij - vind ik - toch wel wat weinig genuanceerd te werk. Gelukkig wordt er niet alleen in D'66, maar ook binnen de fractie met iets meer onderscheidingsvermogen tegen de STER aangekeken.

REAKTIES

"Het lezen en schrijven ver-schaft mij vermaak: 't Is wijsheid, 't zijn deugden, naar welken ik haak" (Hiëronymus van Alphen)

Binnen D'66 lijkt zich nog geen duidelijke visie op het onderwijs (beleid) ontwikkeld te hebben. In beleids- en verkiezingsprogramma's wordt veel geschermd met een aantal gangbare termen, die wel sterk aan allerlei edele gevoelens appelleren, maar waarvan de concrete betekenis vaak verre van evident is. Erger is dat de gebruikers van die termen zich blijkbare niet realiseren, dat die ontleend zijn aan een welbepaalde visie op de mens. Door nu dergelijke termen-klakkeloos over te nemen, maken zij deze mens-beschouwing tot die van D'66, zonder dat dit ergens expliciet vermeld wordt.

Dit roept bij mij de volgende vragen op: bestaat er zo iets als een D'66 visie op de mens? Zo ja, hoe is die dan en welke onderwijsdoelen vloeien hieruit voort?

In de hoop daarmee een discussie op gang te helpen,

plaats ik bij deze vragen enkele kanttekeningen.

In de inleidingen op de onderwijsparagraaf van onze (ontwerp) programma's duikt steevast de term "zelfontplooiing" of een synonieme omschrijving daarvan op.

Bijvoorbeeld: "de aanwezige vermogens van ieder mens activeren en ontwikkelen";

"het ontwikkelen van de in aanleg aanwezige menselijke mogelijkheden". In het laatste geval worden daarbij als voorbeelden genoemd:

creativiteit, inventiviteit, flexibiliteit, verantwoordelijkheidsgevoel, kritisch en onafhankelijk onderzoeken en denken.

Vraag: behoren jaloezie, egoïsme, heerszucht, agressiviteit e.d. niet tot de "in aanleg aanwezige menselijke mogelijkheden"?

Zo ja, dan zullen de "ontplooiers" die toch niet tot ontwikkeling willen brengen. Maar wat moeten we er dan mee?

En zo nee, hoe voorkom je dan dat dergelijke eigenschappen zich ontwikkelen? Want dat dit het geval is, valt toch moeilijk te ont-kennen.

Nu stoelt deze ontplooiings-ideologie op een Amerikaanse stroming en de psychologie, die doorgaans wordt aangeduid als de humanistische en die is ontwikkeld door o.a. Fromm, Rogers en Maslow. Het is hier niet de plaats om een uiteenzetting te geven over hun opvattingen; als niet-psychologe ben ik daar ook niet de aangewezen persoon voor. Waar ik op wil wijzen is, dat enkele van hun ideeën (vaak in gepopulariseerde vorm) de laatste jaren razendsnel gemeengoed geworden zijn, hoewel de wetenschappelijke houdbaarheid ervan in het geheel niet vaststaat. Tegen het zorgeloze gebruik van vooral Maslow's terminologie waarschuwt dan ook de Amsterdams psycholoog H.C.J. Duijker in een artikel in het blad Pedagogische Studiën (1976, pag.358-373). Hij geeft daarin een heldere uiteenzetting van Maslow's theorie (want anders is het niet), die pretendeert een wetenschappelijke heilsleer te zijn, en laat zien dat deze gebaseerd is op de opvatting dat de mens van nature goed is. Vervolgens geeft Duijker een lange lijst van citaten uit ministeriële nota's en rapporten, die bol staan van de gewraakte termen, en merkt dan op: "..... de begrippen die hier met zoveel aplomb worden gebruikt, alsof zij betrekking

hebben op eens en voor al uitgemaakte zaken, op kwesties waarover geen verschil van mening kan bestaan, op in de psychologie algemeen aanvaarde opvattingen, zijn helemaal niet zo vanzelfsprekend. Zij worden door sommigen geponeerd, door anderen bestreden; zij zijn contro-versieel; en hun empirische fundering is, om het mild uit te drukken, voornamelijk zeer gebrekkig. Hoezeer het mij ook welkom zou zijn als men het onderwijsbeleid zou baseren op psychologisch in-zicht, toch slaat de schrik mij om het hart als ik constateer, dat men zich laat leiden door een in psychologische termen vervatte heilsleer, als men ambitieuze plannen voor het toekomstig onderwijsbestel fundeert op wat, psychologisch gezien, nog heel wel slechts drijfzand zou kunnen blijken".

Voor een partij die zich afficheert als het "redelijk alternatief", lijkt mij dus wel enige bezinning geboden voor zij haar onderwijsdoelen formuleert. Er is hier sprake van een zeer idealistisch mensbeeld, dat wel goed past in het utopisch denken van het socialisme. Vandaar ook dat Van Kemenade, de ontplooi-er bij uitstek, de grote kampioen van het PvdA-onderwijsbeleid kon worden. Irritant is het dan ook dat kritiek uit de onderwijswe-reld op diens vernieuwingsdrift vaak afgedaan werd met "allemaal bot conservatisme", terwijl het in feite veel meer ging om het conflict idealisme - realisme.

Dat de aanhangers van de ontplooiingsideologie bovendien in de praktijk vaak hinderlijk onverdraagzaam tegenover andersdenkenden zijn en gruwelijk autoritair en paternalistisch tegenover de (in hun ogen) niet-ontplooiden, laat ik hier nu maar buiten beschouwing.

Bepaald gevaarlijk is het verder, dat er voortdurend een schijntegenstelling gecreëerd wordt tussen zelfontplooiing en kennisoverdracht. Alsof iemand zich niet ontplooit wanneer hij zijn kennis vergroot! Als kinderen leren lezen en rekenen ontwikkelen zij hun menselijke mogelijkheden toch evenzeer als wanneer zij tekenen of groepsgesprekjes houden over sociale ongelijkheid etc. (want zorgeloos jong zijn mag niet meer; alle maatschappelijke ellende dient al op de lagere school over te uitgestort). Het gevolg is dat er een zeer anti-intellectualistisch klimaat bezig is te ontstaan (te

vergelijken met de anti-ondernemersmentaliteit), waarbij vooral de exacte wetenschappen het moeten ont-gelden, wier populariteit dan ook snel dalende is. Maar wie moeten dan straks die hoogwaardige industrieën op-bouwen, waarvan, naar de opvattingen van D'66, de toekomst van onze economie af-hangt? Dat het gevaar niet denkbeeldig is, moge de vol-gende gebeurtenis illustre-ren: tijdens de volkstelling van enkele jaren geleden constateerde de mij bezokkende "teller", een student sociale academie, dat onze keuken van 3 bij 4 meter "dus" kleiner dan 4 vierkante meter was! Hij had in zijn rayon dan ook uitsluitend de kleinst mogelijke keukens aangetroffen.

Het lijkt mij een taak voor D'66 te voorkomen, dat de in-tellectuele vorming nog verder in de verdrinking komt, ook al zal zij daarbij op nogal wat dwarsliggende agogen stuiten. Ik wil hier-mee natuurlijk niet zeggen, dat de school zich uitsluitend met kennisoverdracht moet bezighouden. Maar dat doet ze al lang niet meer (zo ze dat ooit gedaan heeft) al is het wel in de mode het zo voor te stellen. Ik ben er zelfs voorstander van dat ook maatschappelijke kwesties en praktische vaardigheden als discussietechnieken e.d. op school aan de orde komen. Ze maakten al deel uit van mijn lespraktijk in de jaren dat je daardoor nog moeilijke-heden kreeg met de directie. Maar de balans dreigt naar de andere kant door te slaan en dat lijkt me levensgevaarlijk voor onze maatschappij en zelfs onze hele cultuur.

Daarom noem ik als uitgangspunt voor onze onderwijsdoelstellingen:

het streven naar een evenwicht tussen het voldoen aan individuele en maatschappelijke behoeften. Daarbij is geen sprake van een tegenstelling. Immers, een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk leven kan een grote bevrediging voor het individu betekenen. Wellicht ten overvloede: onder maatschappelijke behoeften versta ik niet alleen de behoefte aan allerlei vakken-nis, maar ook die aan culturele, politieke, sociale, etc. vaardigheden. Met de vraag op welke wijze een dergelijke doelstelling het best gerealiseerd kan worden, kunnen vele partij-leden zich nog geruime tijd bezig houden.

J.M. van den Elzen-Hollaar

**STICHTING
WETEN
SCHAPPELIJK
BUREAU**

SUBGROEP MIDDENOOSTEN

De subgroep Middenoosten heeft haar eerste vergadering van dit jaar gehouden op 24 januari jl. De drie belangrijkste punten van discussie zijn geweest:

- de nota "Nederland, de Palestijnen en de PLO (van de hand van Herman Schaper); omtrent een aantal in de nota naar voren gebrachte standpunten werd diepgaand gesproken; enige amendementen werden aangebracht; vervolgens hechtte de werkgroep haar goedkeuring aan het voorstel om de nota in die vorm voor te leggen aan de Commissie Buitenland en Defensie (dit is intussen geschied tijdens een bijeenkomst van de betreffende commissie op 3 februari jl.; besloten is de nota nog een tweede keer ter verdere afhandeling op de agenda te plaatsen).

- De antwoorden van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken op de kamervragen van Engwirda. Het algemene gevoelen was dat door beide ministers weinig indringend was ingegaan op de problematiek van de zogenaamde "negatieve goederenverklaring" (vereist tengevolge van de Arabische boycot). Aan Engwirda die aanwezig was, werd gevraagd bepaalde punten verder uit te zoeken en vooral te bezien of een en ander wel verenigbaar is met de verdragen die aan de EG ten grondslag liggen.

- Verslag werd gedaan van het gesprek met de afvaardiging van Polisario. De werkgroep wilde zich niet uitspreken over een wenselijke adhaesie t.a.v. het Polisariostandpunt. Er waren binnen de werkgroep enige kritische geluiden m.b.t. het gelijk van Polisario. De materie zou nog nader bestudeerd worden.

De volgende vergadering van de werkgroep zal worden gehouden op maandag 13 maart om 20.00 uur in het gebouw van de Tweede Kamer (fraktiekamer), Binnenhof 5, Den Haag.

Agenda:

1. Opening en mededelingen
2. gang van zaken m.b.t. de nota "Nederland, de Palestijnen en de PLO" (verslag van behandeling in de commissie Buitenland; vaststellen van enkele kernvragen die als leidraad kunnen dienen bij de tweede behandeling in de commissie Buitenland)
3. Nadere discussie m.b.t. de problematiek van Polisario
4. Korte gedachtenwisseling omtrent het artikel van Pim Peppelenbosch "Egypte, een tweeledig perspectief" (agendapunt 5 van de vorige vergadering)
5. Bespreking van het artikel van Elizabeth Monroe "The West Bank: Palestinian or Israeli?" (Middle East Journal, Autumn '77)
6. Korte gedachtenwisseling omtrent recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

Pim Peppelenbosch

WERKGROEP SPORT EN RECREATIE

Deze werkgroep is net opgericht. Zij zoeken nog enige enthousiaste deelnemers. Sport en recreatie vormen immers zo'n belangrijk deel van het leven dat D'66 zich hierover een goed oordeel moet kunnen vormen. De coördinator is: M. Wijkhuizen, Boslaan 81, Lunteren, tel. 08388-2280 of 2685

WERKGROEP DEMOCRATISERING ARBEIDSBESTEL

is weer druk aan de slag en roept i.v.m. de te verrichten werkzaamheden nog meer belangstellenden op lid te worden om actief mee te doen aan de ontwikkeling van de D'66-visie en het D'66 programma voor het arbeidsbestel als geheel en voor de deel-terreinen: bedrijfsleven, vakbeweging overheid, onderwijs, welzijnssector.

J. van der Does
de Willebois

WERKGROEP WELZIJNSBELEID

Deze werkgroep heeft behoefte aan belangstellende leden die mee willen denken over "welzijnsbeleid".

Coördinator: J. Zeeman
Koolzaadland 23, Leusden
tel. 033-43577

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP.

Bij het doornemen van de begrotingen voor de departementen van Economische Zaken en Financiën viel het mij op, dat er nog enkele belangrijke beleidsgebieden zijn, waarvoor nog geen subgroep bestaat.

Aangezien het terreinen betreft, waarop zich politiek belangrijke zaken kunnen voordoen, waarover D'66 een standpunt zal moeten innemen, zou ik het op prijs stellen wanneer degenen die t.a.v. deze terreinen geïnteresseerd en/of deskundig zijn dit kenbaar zouden willen maken. Het betreft de volgende gebieden:

- a) prijspolitiek
- b) regionale economische politiek
- c) monetaire politiek (waaronder Postbank en Beleggingsinstellingen)
- d) multinationals
- e) gemeentefinanciën.

Zouden degenen, die bereid zijn om hetzij in het verband van een subgroep of op individuele basis mij over de bovengenoemde onderwerpen te adviseren, dit willen melden aan John Janssen als secretaris van de sociaal-economische werkgroep? Zijn adres en tel.nr. volgt hier nogmaals: Storm van 's-Gravezandeweg 51, Wassenaar, tel. 01751-17187.

Maarten Engwirda

BELEIDSOVERWEGINGEN VAN DE SUBGROEP MENSENRECHTEN VAN DE WERKGROEP BUITENLAND EN DEFENSIE

ALGEMEEN. Een politieke partij die, zoals D'66, in haar actiebeginselen stelt dat politiek handelen slechts zinvol kan zijn als het leidt tot een handhaving en vergroting van de individuele ontplooiingsmogelijkheden, kan in haar politiek handelen niet buiten een programma-punt inzake mensenrechten. Dit te meer niet omdat in diezelfde actiebeginselen staat dat de individuele ontplooiing moet geschieden in vrijheid en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen. Deze opstelling van

de partij sluit aan bij internationaal aanvaarde beginselen over mensenrechten. Zij houdt in een universele gelding van de rechten van de mens, zoals die internationaal zijn geformuleerd door de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de rechten van de Mens (1948) en in de internationale verdragen van de Verenigde Naties voor de rechten van de mens (1966) zoals het Internationale verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, het bij dit verdrag behorende facultatieve protocol bevattende een regeling voor het individuele klacht-recht, alsmede het Internationale verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Uitgaande van de universele gelding van de mensenrechten, betekent dit in de praktijk een opstelling waarbij nationaal ratificatie van deze verdragen moet worden nagestreefd en waarbij nationaal en internationaal naleving ervan moet worden bevorderd.

Toetsing kan alleen geschieden aan de hand van de praktijk en niet aan de hand van verklaringen, teksten van wetten en grondwetten. In de meeste gevallen zullen soevereine staten namelijk de formulering van de grondrechten in hun constituties zoveel mogelijk doen aansluiten bij de teksten van internationale declaraties, verdragen etc. Uitgangspunt bij een actieve politiek inzake mensenrechten moet zijn de these dat voor onderdrukking nooit een excuus is aan te voeren. Middel is daarbij het bevorderen dat Nederland, waar dat mogelijk is, meewerkt aan het naleven, nationaal en internationaal, van aangenomen verklaringen, resoluties, verdragen en declaraties.

Nederland staan daarvoor een aantal mogelijkheden ter beschikking, afhankelijk van de situatie. De druk die een land als Nederland kan uitoefenen ter bevordering van het hier geschetste doel kan, afhankelijk van de situatie, geheim of publiek, moreel of politiek zijn. Het kan gebeuren bilateraal of multilateraal. Dit laatste via de Verenigde Naties of via andere internationale organisaties of samenwerkingsverbanden. Doelstelling bij dit alles moet zijn: een zo groot morele effectiviteit opzichte van de gediscrimineerden. Zuiver pragmatisch kan ten aanzien hiervan een onderscheid worden gemaakt

tussen groepen landen. Dit onderscheid is louter gebaseerd op het verschil in instrumentarium dat Nederland tegenover deze groepen landen ter beschikking staat.

Bij erkenning van de universele gelding van de rechten van de mens, kan Nederland niet onverschillig staan ten aanzien van de naleving van verdragen, verklaringen, declaraties en resoluties die aangaande Universaliteit sluit ook een selectieve beoordeling uit. Slechts de te overwegen stappen kunnen uit praktische overweging van geval tot geval verschillen. Bij het overwegen van stappen staat de effectiviteit op korte of langere termijn voorop. Nederland moet voor zijn opvattingen steun zien te verkrijgen binnen bijvoorbeeld de Raad van Europa, de Europese gemeenschap, de NAVO of de gelijkgezinde ondertekenaars van de Slotakte van Helsinki. Effectiviteit is gediend met een zo mogelijk gezamenlijk optreden, gebaseerd op een gezamenlijk standpunt. Binnen bedoelde organisaties moet Nederland juridisch en politiek zo'n gezamenlijk standpunt en een eventueel gezamenlijk optreden bevorderen.

Als eerste groep kan dan beschouwd worden de landen waarmee Nederland inzake cultuur, maatschappelijk systeem economie of veiligheid verbonden is (binnenste kring van kringen met een telkens grotere radius) zoals in de Raad van Europa, EEG en NAVO. Als tweede categorie landen (tweede kring) kan samengenomen worden die van de ondertekenaars van de Slotakte van Helsinki waaronder de Oost-Europese landen het meest in de "belangstelling" staan.

De derde categorie (buitenste van de concentrische cirkels) wordt dan gevormd door de overige leden van de VN.

1. Landen die behoren tot de met Nederland verwante (binnenste) kring.

Aangezien de verwantschap met enkele landen binnen deze categorie sterker is dan met andere kunnen aan de eerstgenoemde landen ook eisen worden gesteld die vallen buiten het letterlijke kader van genoemde verdragen. Samenwerking met c.g. steun zoeken bij andere landen inzake actie tegen derde landen ligt binnen deze groep wel het meest voor de hand (Europese Politieke Samenwerking met de EG-partners, Raad van Europa).

2. Oost-Europa.

Sinds de ondertekening van de Slotakte van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa te Helsinki, hebben de ondertekenaars van deze Slotakte de mogelijkheid om wezenlijke invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van de situatie rondom de mensenrechten in alle landen die de Slotakte hebben ondertekend. Immers door de formulering en aanvaarding van het zevende beginsel, hebben de ondertekenaars van de Slotakte zich jegens elkaar (d.w.z. in de Oost-West betrekkingen) moreel verplicht te zullen handelen overeenkomstig doeleinden en beginselen van de VN en van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Bovendien zijn de ondertekenaars overeengekomen in 1977 in Belgrado een conferentie te houden waarbij naleving van de bepalingen van de slotakte zal worden getoetst. Door het aanvaarden van het beginsel van een toetsingsconferentie geven de ondertekenaars impliciet aan dat alle partners het recht hebben naleving van de bepalingen ter discussie te stellen en tevens te benadrukken dat die bepalingen inderdaad dienen te worden nageleefd. Het eveneens in de Slotakte genoemde begrip niet-inmenging geeft aan, dat het gehanteerde begrip niet-inmenging alleen slaat op gewelddadige interventie. Andere stappen als b.v. officiële kritiek en/of diplomatieke démarches dienen in ieder geval niet als geoorloofd te worden beschouwd.

Voorts wordt in de Slotakte erkend dat eerbiediging van de rechten van de mens een essentiële faktor is voor de vrede, de gerechtigheid en het welzijn, noodzakelijk om de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de deelnemers te verzekeren. Met andere woorden: hier wordt eerbiediging van de mensenrechten expliciet gekoppeld aan het begrip détente (een systeem van afspraken tussen Oost en West bedoeld om een gewapende confrontatie te voorkomen en de onderlinge betrekkingen te normaliseren).

Een gehaal andere vraag is of de eis tot daadwerkelijke eerbiediging van de mensenrechten al dan niet nadelig kan zijn voor een ontspanningsbeleid. Alleen de wederzijdse erkenning van de wenselijkheid om het afgesprokene in Helsinki in Bel-

grado te toetsen, betekent al dat kritisch volgen van de ontwikkelingen in de deelnemers-landen aanvaard wordt. Dit kan zelfs inmenging impliceren, zij het dan dat deze inmenging zich dient te beperken tot protesten, eventueel diplomatieke démarches. In theorie evenwel bestaat de mogelijkheid dat inmenging een vorm gaat aannemen die de regeringen in Oost-Europa als een gevaar voor eigen voortbestaan zien (bv. als het zou gaan om steun aan bewegingen die uit zijn op omverwerping van het regime). In zo'n geval zal de détente zeer duidelijk wél gevaar lopen. Het is dan ook zaak dat getracht wordt vast te stellen waar de kritieke grens ligt waarbij de regimes in Oost-Europa zich in hun voortbestaan bedreigd voelen. Want een ongeamanceerd negeren van die grens zal de situatie rondom de mensenrechten ontegenzeggelijk verslechteren. Zowel op korte als op langere termijn zou zo'n beleid leiden tot het tegengestelde van wat men beoogt.

Zoals gezegd worden in de Slotakte van Helsinki de gebieden mensenrechten en détente met elkaar onmiddellijk in verband gebracht. Een werkelijke détente kan echter op den duur alleen maar tot stand komen als over en weer de mensenrechten gerespecteerd worden. Omdat, als dit niet zou gebeuren, bronnen van wederzijdse irritatie blijven bestaan die ongunstig werken op het streven naar détente. Bovendien zou vooral in het Westen de publieke opinie het de regeringen onmogelijk maken schendingen van mensenrechten te negeren in landen waarmee men op andere terreinen door onderhandelen - d.w.z. door geven en nemen - tot akkoorden wil komen. Voortdurende aandacht voor gevallen van schending van mensenrechten in Oost-Europa is geboden, niet alleen krachtens de Slotakte van Helsinki, maar ook vanwege de wenselijkheid van een détenteproces. Die aandacht kan gestalte krijgen door toetsing op vervolgonferenties van de CVSE en door bilaterale acties in de vorm van protesten of diplomatieke démarches. De grens van deze Westelijke "inmenging" wordt bepaald door het punt waarop zij het détenteproces gaat bedreigen. Achteruitgang van de détente beïnvloedt namelijk de zaak van de mensenrechten in

nadelige zin. Terughoudendheid is derhalve geboden zodra inmenging een karakter krijgt dat voor de regimes in Oost-Europa een gevaar voor het eigen voortbestaan inhoudt. Binnen de hierboven aangegeven marges moet bij voortdurende aandacht worden gegeven aan de uitvoering van hetgeen overeengekomen is in Helsinki. Deze aandacht zal in de praktijk qua aard en intensiteit verschillen van land tot land en van tijdstip tot tijdstip.

3. Leden van de Verenigde Naties.

Binnen de landen die niet in de eerder genoemde categorieën vallen begint zich opnieuw een "kring" te vormen, en wel die van de ondertekenaars van de VN-verdragen over de Rechten van de Mens van 1966. Ook hier wordt geleidelijk aan een systeem opgebouwd waarbij het mogelijk zal zijn druk uit te oefenen op regeringen die in gebreke zijn.

Bij geconstateerde schendingen van mensenrechten moeten deze in de daartoe geëigende organen van de Verenigde Naties ter sprake worden gebracht. Ook hier geldt dat effectiviteit is gediend met een gezamenlijke actie van zoveel mogelijk landen. Maatregelen - politieke veroordelingen, eventueel economische sancties - moeten via de VN-organen worden aanbevolen. Binnen het kader van de VN moet vervolgens worden gestreefd naar een volledig nakomen van besloten acties. Onder handhaving van de voorkeur voor een collectief optreden binnen VN-verband, kan daarnaast van geval tot geval worden overwogen welke stappen Nederland eventueel afzonderlijk kan nemen - bijv. in bilateraal opzicht - ter ondersteuning van een optreden van de VN. De wenselijkheid om blijvend druk te blijven uitoefenen, sluit een maatregel als het verbreken van de diplomatieke betrekkingen - behoudens in zeer bijzondere omstandigheden - uit. Het verbreken van diplomatieke betrekkingen snijdt namelijk alle mogelijkheden voor het uitoefenen van druk af.

Naast het uitoefenen van morele druk via bilaterale betrekkingen, staat Nederland in het geval van ontwikkelingslanden waaraan het steun geeft, ook nog het middel van stopzetten of verminderen van economische hulp ter beschikking. Dit

geldt uiteraard alleen in het geval dat deze hulp bilateraal wordt gegeven. In het geval van collectieve hulpverlening, zal binnen het kader van de collectiviteit door Nederland overeenstemming over stopzetting of beperking van hulp moeten worden nagestreefd. In het algemeen kan worden gesteld dat het middel van economische druk op ontwikkelingslanden met grote terughoudendheid moet worden gehanteerd. Ten aanzien van de derde wereld wordt erkend dat burgerlijke en politieke rechten slechts hun optimale functie kunnen vervullen indien de sociale en economische situatie uitoefening

van die rechten zinvol maakt. Hiermee wordt echter niet gezegd dat sociale en economische rechten gerealiseerd dienen te zijn alvorens erkenning van fundamentele burgerlijke en politieke vrijheden aan de orde kan komen. Het beginsel van universaliteit en non-selectiviteit houdt in dat de aanvaarde normen voor mensenrechten zoals neergelegd in de VN-verklaringen, -verdragen en -resoluties, onverminderd dienen te gelden voor alle landen. De vraag naar de effectiviteit van overwogen stappen introduceert in principe wèl het beginsel van selectiviteit ten aan-

zien van de te nemen stappen. Dit kan met name gelden voor bepaalde ontwikkelingslanden. Vasthoudend aan het universele beginsel, kan tegelijkertijd erkend worden dat de evolutie in sommige derde-wereldlanden in een ander, langzamer tempo verloopt dan in met Nederland vergelijkbare landen. Deze erkenning pleit voor een zekere terughoudendheid bij het overwegen van drukmaatregelen, zeker als deze maatregelen zouden bestaan uit het stopzetten van de ontwikkelingssamenwerking. Hier geldt hetzelfde als wat hierboven is gezegd over het verbreken van diplomatieke betrekkingen.

namens de subgroep mensenrechten van de werkgroep Buitenland en Defensie,
F. Dekker

x) Waar in dit stuk het woord "détente" is gebruikt bedoelen wij de ontspanning als geheel, met al zijn politieke, economische, militaire en cultureel-ideologische aspecten.

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU D'66

LIJST COORDINATOREN WERKGROEPEN

STAATSRECHT EN BINNENLANDSE ZAKEN

R.L.M. Verhagen, Bleulandweg 134, Gouda, tel. 01820-24923

JUSTITIE

1. mevr. G.E. Nolet-Oosterbaan, Mauritsstraat 40, Utrecht, tel. 030-520239

2. mevr. A. Blaauw-Meyer, Engweg 3, Bunnik, tel. 03405-2100

EMANCIPATIE

C. van Sitteren, O.Z. Achterburgwal 153 hs., Amsterdam tel. 020-241492

VOLKSHUISVESTING/RUIMTELIJKE ORDENING

H. Blankenstijn, Zeeburgstraat 19, Weesp, tel. 02940-13200
p/a mevr. T.F. de Willigen-Vriens, Nieuwstad 100, Weesp,
(hs) tel. 020-272326
(ktr) tel. 02940-15062

VERKEER EN VERVOER

H. van Persie, Ockenburg 10, Dordrecht, tel. 078-77876

LANDBOUW, VISSERIJ, BOSBOUW

H. Dijkstra, Nieuwegeweg 35, Renkum, tel. 08373-5278

SOCIALE EN ECONOMISCHE ZAKEN

1. P. van Schilfgaarde, Schelmseweg 31, Oosterbeek, tel. 085-333159

2. J.J.A. Janssen, Storm v.'s-Gravesandweg 51, Wassenaar tel. 07151-17187

CONSUMENTENZAKEN

A. Rutgers van der Loeff, Weissenbruchstr. 360, Den Haag, tel. 070-280933

KUNSTEN EN MEDIA

P.H. Frankfurter, Sloterweg 1212, Amsterdam, tel. 020-152080

MILIEU (Gezondheidsbescherming), TECHNOLOGIE

A.W. de Ruyter van Steveninck, Nobellaan 3, Pijnacker, tel. 01736-3873

ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

mevr. S.F. Schilthuis-van der Wal, Pr. Hendriklaan 47, Bilthoven, tel. 030-782542

DEMOCRATISERING ARBEIDSBESTEL

J.L.J.M. van der Does de Willebois, J.W. Frisolaaan 51, Voorschoten tel. 01717-2625

VOLKSGEZONDHEID

J.W. Gruijters, Dahliastraat 5, Didam, tel. 08362-1937

BUITENLAND EN DEFENSIE

B.J. van Eenennaam, Postdam 1, Warmond, tel. 01711-10732

ACHTERGRONDEN D'66

H. Limper, Meer en Vaart 364, Amsterdam, tel. 020-107517

GEHANDICAPTEN

C.W. Boon, Marsmanstraat 20, Doetinchem, tel. 08340-30257

LUCHTVAART

V.R.E. Kant, C. van Clevepark 72, Amstelveen, tel. 020-432206

CULTURELE MINDERHEDEN

P. Wessels, Voorhoevepark 22, Gennep, tel. 08851-2580

7 SEPTEMBER (raad en statenfrakties)

H.M.C. Oosterbeek, Madurastraat 19 hs. Amsterdam, tel. 020-935609

WELZIJNSBELEID

J. Zeeman, Koolzaadland 23, Leusden, tel. 033-43577

MOBILITEIT AMBTENAREN (integratie)

S. van Hoogstraten, Hoge Rijndijk 147, Leiden, tel. 071-894848

in oprichting:

SPORT EN RECREATIE

M. Wijkhuizen, Boslaan 81, Lunteren, tel. 08388-2280
08388-2685

WETENSCHAPSBELEID

J.J.B. Nijeboer, Parklaan 25, Bilthoven, tel. 030-781242

1. voorzitter
2. coördinator

U.C.N. - DEBAT

door Ernst Bakker

Sinds 1970, het begin van 'Almelo', heeft de Tweede Kamerfractie aandacht gevraagd voor het non-proliferatie-aspect. De fractie wilde dit niet primair als commercieel en industrieel project beschouwen. Ons toenmalig kamerlid Aar de Goede wees er toen op dat het allereerst om een ontwikkelingsproject ging waarvan hij vond dat er wezenlijk griezelige aspecten met betrekking tot onze veiligheid aan zitten. Nadat Jan Terlouw de overijde besluitvorming door de regering rond 'Almelo' bij de behandeling van de Regeringsverklaring aan de orde had gesteld, vond een week later het inhoudelijke debat over het Ultracentrifuge-project en de nucleaire exportpolitiek plaats.

Woordvoerder voor D'66 was Laurens Jan Brinkhorst. Hij wees er op dat er zich sinds 1970 ontwikkelingen hebben voorgedaan 'die het gevaar van een verdere proliferatie van kernwapens een schrille kleur hebben gegeven' en er dus reden is voor een veel grotere bezorgdheid. De wereld staat voor de drempel van de zgn. plutonium-economie met alle gevaren van dien. Brinkhorst zei:

'... hoe belangrijk de commerciële, technologische, financiële en energiepolitieke aspecten van Almelo ook mogen zijn, de mate waarin een redelijke en reële bijdrage wordt gegeven tot de non-proliferatie van kernwapens is volstrekt doorslaggevend'. Daar de waarborgen en controlemaatregelen inzake de nucleaire exportpolitiek volstrekt onvoldoende zijn, wijst de fractie de voorgenomen leverantie van verrijkt uranium aan Brazilië uitdruk-

kelijk af. Brinkhorst zei het zo: 'de Nederlandse sloep wordt getrokken door een Duits-Braziliaanse sleepboot of, om een ander verkeersbeeld te gebruiken, Nederland zit in de allerlaatste wagon van een trein waar de machinist van Braziliaanse nationaliteit is en de noodreminstallatie bij de voorlaatste wagon eindigt'.

Hij diende dan ook een motie in die uitsprak dat de leverantie van verrijkt uranium aan Brazilië afgewezen moest worden. De overwegingen hierbij waren dat het een primaire verantwoordelijkheid van de Regering is bij te dragen tot vrede en veiligheid in de wereld en dat de leverantie van verrijkt uranium aan Brazilië onder de gegeven omstandigheden geen bijdrage tot die vrede en veiligheid vormt. De motie werd verworpen. Voor deze motie stemden: D'66, PvdA, PPR, PSP, CPN en DS'70.

Inzake de uitbreiding van Almelo diende Brinkhorst namens de fractie een motie in waarin de Regering gevraagd werd haar medewerking eraan op te schorten totdat vóór 31 maart 1978 bij de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk was nagegaan in hoeverre deze landen bereid waren een sluitend veiligheidssysteem ('full scope safe guards') te aanvaarden voor de export van al het te Almelo verrijkt uranium naar derde landen. Naast de overweging dat het ontwikkelen van installaties van verrijkt uranium speciaal een bijdrage tot vrede en veiligheid in de wereld moet zijn vond de fractie dat een voortzetting van de samenwerking met de Duitse Bondsrepubliek en het Verenigd Koninkrijk in het kader van de overeenkomst van Almelo alleen dan aanvaardbaar zou kunnen zijn, indien het U.C.-project een actieve bijdrage zou kunnen

leveren aan het non-proliferatiebeleid. Deze motie werd ook verworpen. Er voor stemden behalve D'66, de PSP, CPN, PvdA en DS'70.

Daar een motie van CDA-er Van Houwelingen waarin wordt vooruitgelopen op de vraag of de Kamer al of niet nog vrij is, nadat geen bevredigend ad-hoc regime is bereikt, af te zien van leveranties, werd aangenomen (bijna unaniem door D'66 gesteund omdat het in de richting ging van een versterking van het tegengaan van verspreiding van kernwapens, maar eigenlijk nog niet ver genoeg), kwam er nog een D'66 motie in stemming die de Regering verzocht om 'noch door een "letter of intent" betreffende exportvergunningen, noch door verdere toezeggingen aan de troikapartners en/of Brazilië, noch door enige andere besluiten of handelingen, inperking te geven aan de mogelijkheid tot alsnog afzien van levering indien niet tijdig en ook naar het oordeel van de Kamer een toereikend veiligheidssysteem tot stand is gekomen'. Wederom afgewezen. Vóór waren: D'66, PvdA, PSP, PPR en CPN.

Hoewel nu de Regering via een motie van Van Houwelingen gedwongen is om alsnog tot goede afspraken met Brazilië te komen, voor er sprake kan zijn van leverantie, wordt voordat daar zekerheid over bestaat, Almelo eerst uitgebreid. Men kan er op rekenen dat de D'66-fractie de naleving van deze motie zeer kritisch zal volgen en conform het D'66-programma zal trachten maximale non-proliferatienormen verzekerd te krijgen. Op zich is dat onvoldoende, omdat wij een ander resultaat hadden gewild. In ieder geval staat vast dat de Regering mede door het toedoen van Brinkhorst van D'66 politieke schade is toegebracht bij haar onzorgvuldige en voorbarige besluitvorming in de Almelo zaak.

WILT U I.V.M. DE TIJD SNEL BESTELLEN!!

Artikel	Omschrijving	Aantal	Bedrag
BUTTONS	formaat: 56 mm diameter opdruk: d'66 kleur: zwart en groen prijs per stuk f 0,50x	f.....,...
T-SHIRTS	formaat: S.M.L.EL in wit opdruk: d'66 Het redelijk alternatief prijs per stuk f 6,-x Sx Mx Lx EL	f.....,...
LUCIFERS	opdruk: d'66 Het redelijk alternatief kleur: groen en zwart prijs per 500 doosjes f 25,-x	f.....,...
KATOENEN DRAAGTASSEN	formaat: 38 x 42 cm opdruk: Het redelijk alternatief d'66 kleur: zwart en groen prijs per stuk f 3,50x	f.....,...
BALLONNEN	formaat: groot ; kleur: wit en groen opdruk: tweezijdig d'66 prijs per 500 stuks f 47,50x	f.....,...
RIJKSDAALDER STICKER	formaat: rijksdaaldergrootte opdruk: d'66 Wel degelijk kleur: groen en wit prijs per 96 stickers f 1,50x	f.....,...
VLAG	formaat: 1.50 x 1.00 m opdruk: d'66 kleur: groen en wit prijs per stuk f 35,-x	f.....,...
totaal			f.....

WANNEER DE BESTELLING AFGELEVERD WORDT, WORDT U VERZOCHT TE BETALEN !!
LEVERING ONDER REMBOURS.

opsturen naar: DEMOCRATEN 66
JAVASTRAAT 6
DEN HAAG

handtekening.....

verzonden door :

naam
adres
woonplaats

Het Redelijk Alternatief:

CAMPAGNE voor d'66

uw EIGEN campagne voor d'66

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

d'66 in alle staten, "het redelijk alternatief" in alle staten

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

uw vrienden en kennissen mogen best weten dat u kiest voor d'66

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

uw broers en zussen, neven en nichten, ooms en tantes, opa's en oma's,
kinderen en kleinkinderen mogen best weten dat u kiest voor d'66

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

zou iedereen niet mogen weten dat u kiest voor d'66?

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

een t-shirtje aan, een buttontje op, lucifers op zak, een knaak in
de knip, ballonnetje in de hand en een vlag in de tas
om hem uit te hangen voor d'66 !!

Vul het bestelformulier NU in, anders bent u TE LAAT voor uw eigen CAMPAGNE